

Fakulta přírodovědně – humanitní a pedagogická

Katedra: sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

**KRIMINALITA MLÁDEŽE
JUVENILE DELINQUENCY**

Bakalářská práce: 09-FP-KSS-4064

Autor:

Marek Přichystal

podpis:

Adresa:

Švédská 27

466 02 Jablonec nad Nisou

Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Počet:

stran	slov	Obrázků (grafů)	tabulek	pramenů	příloh
69	19645	18	5	20	1(CD)

V Liberci dne: 15.4.2010

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Marek Přichystal
adresa: Švédská 27, 466 02 Jablonec nad Nisou
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: **Kriminalita mládeže**
Název BP v angličtině: **Juvenile Delinquency**
Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.
Konzultant:
Termín odevzdání: 15. 4. 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 20. 3. 2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): MARK PRICHYSTAL

Datum: 22. 2. 2010

Podpis:

Název BP: KRIMINALITA MLÁDEŽE

Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Podpis:

Cíl: Zjistit nejčastější druh kriminální činnosti, páchané mladistvými a nezletilými osobami, pohnutky, které mladistvé a nezletilé vedou k páchání trestné činnosti.

Požadavky: Studium odborné literatury a zdrojů s aplikací na formulaci teoretických východisek u vybraného úkolu

Metody: Dotazník a analýza sekundárních dat (vlastní praxe, policejní statistiky, spolupráce s OSPOD)

Literatura: VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-0.
VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, ISBN 80-246-0956-8.
VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese: Variabilita a patologie lidské psychiky. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9.
ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie. 3. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-475-3.
ČÍRTKOVÁ, L. Kriminální psychologie. 1. vyd. PRAHA: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.
MATOUŠEK, O., KOLÁŘOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. Sociální práce v praxi. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne: 15.4.2010

Podpis:_____

Poděkování:

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu své bakalářské práce doc. PhDr. Bohumilu Stejskalovi, CSc. za odbornou pomoc a cenné rady, které mi poskytl při tvorbě této práce.

Zároveň velký dík patří celé mé rodině za jejich podporu a trpělivost.

Název bakalářské práce: Kriminalita mládeže

Název bakalářské práce v jazyce anglickém: Juvenily Delinquency

Název bakalářské práce v jazyce německém: Jugendkriminalität

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2009-2010

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Resumé:

Při zpracování této bakalářské práce jsme se zabývali problematikou kriminality mládeže. Samotná práce byla rozdělena do dvou částí, a to do části teoretické a do části praktické. Teoretická část práce byla zaměřena podstatným dílem na psychologickou stránku vývoje dítěte, za pomoci zpracování a prezentace odborných zdrojů, a dále na samotné právní aspekty kriminality mládeže a způsoby jejího odhalování a vyšetřování. Cílem praktické části práce bylo zjistit nejčastější druh kriminální činnosti, páchané mladistvými a nezletilými osobami tak, aby za srovnatelné období mezi lety 2005 -2009 mohlo být provedeno porovnání na úrovni okresu Jablonec nad Nisou a Libereckého kraje a dále zjištěním, jaké pohnutky nejčastěji mladistvé a nezletilé osoby vedou k páchání trestné činnosti, jak rodina, její výchova a rodinné prostředí ovlivňují vývoj a vznik kriminality mládeže a dále jak trestnou činnost páchanou mladistvými ovlivňují vrstevnické skupiny mladistvých a nezletilých, a to za využití metody rozhovoru, když zkoumaný vzorek tvořilo celkem 35 klientů a to jak osob, mladších 15 let, tedy osob nezletilých, tak osob mladistvých ve věku 15 – 18 let.

Klíčová slova: nezletilý, mladistvý, provinilec, čin jinak trestný, provinění, trestná činnost, sociální prostředí, majetková kriminalita, rodina, výchova, rozhovor, podíl, předpoklad, průzkum.

Summary:

For elaboration of this bachelor thesis, we examined the problem of juvenile delinquency. The thesis was divided into two parts, namely into the theoretical and practical parts. The theoretical part focuses on the essential work of psychological aspects of child development, through processing and presentation of expert sources, and further in the legal aspects of juvenile delinquency and ways of detecting and investigating. The aim of the

practical part was to identify the most common type of criminal activities perpetrated by juveniles and minors, so that for the comparable period between 2005 -2009 can be done to compare the level of the district and the Liberec Region and finding what motives most often juveniles and minors persons lead to criminal activity, as the family, her education and family environment influence the development and creation of youth crime and how crime affects young peer groups and delinquency of minors, and using the method of interview, when research sample consisted of 35 clients and both persons under the age of 15 years, minors and persons adolescents aged 15 to 18 years.

Keywords: minor, juvenile, delinquent, or criminal offense, offense, crime, social environment, property crime, family, education, dialogue, condition, surfy.

Zusammenfassung:

In dieser Bachelorarbeit beschäftigten wir uns mit der Problematik der Jugendkriminalität. Die eigentliche Arbeit ist in zwei Teile geteilt, und zwar in den theoretischen und in den praktischen Teil. Der theoretische Teil orientierte sich auf Grundlage der Verarbeitung und Präsentation von Fachunterlagen auf die psychologische Seite der Entwicklung des Kindes und eigentliche Rechtsaspekte der Jugendkriminalität und Arten ihrer Aufdeckung und ihrer Untersuchung. Das Ziel des praktischen Teiles der Arbeit war die von Jugendlichen und Kindern am häufigsten begangene Kriminaltätigkeit festzustellen, damit für den Zeitraum in den Jahren 2005-2009 ein Vergleich zwischen dem Bezirk Jablonec nad Nisou und dem Liberecer Kreis durchgeführt werden kann. Für unsere Arbeit gebrauchten wir die Methode des Gespräches, bei der die Motive der Jugendlichen und Minderjährigen festgestellt wurden, die zur strafbaren Tätigkeit führen. Im Weiteren wurde untersucht, wie die Familie, ihre Erziehung und Familienmilieu die Entwicklung und Entstehung der Jugendkriminalität beeinflussen und wie die Straftätigkeit der Jugendlichen von Gruppen von Altersgenossen beeinflusst werden. Die untersuchte Gruppe bildeten 35 Kunden, und zwar sowohl Personen unter 15 Jahre, also Minderjährige, als auch Personen zwischen 15 und 18 Jahren, also Jugendliche.

die Schlüsselwörter: minderjährig, jugendlich, der Übeltäter, die Handlung, das Vergehen, die Straftätigkeit, soziale Umwelt, die Eigentumskriminalität, die Familie, die Erziehung, das Gespräch, der Anteil, die Annahme, die Umfrage.

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Teoretická část.....	9
2.1	Kriminalita mládeže	9
2.2	Vymezení základních pojmů	10
2.3	Příčiny kriminality mládeže	12
2.4	Utváření osobnosti.....	13
2.4.1	Vnější a vnitřní činitele psychického vývoje	14
2.4.2	Dědičnost.....	14
2.4.3	Prostředí	15
2.5	Vlivy výchovy a výchovné působení na děti a mladistvé	16
2.5.1	Výchovné působení rodiny.....	17
2.5.2	Rodina jako socializační činitel ve vývoji dítěte.....	18
2.6	Období dospívání	20
2.6.1	Raná adolescence	22
2.6.2	Pozdní adolescence	22
2.7	Poruchy chování.....	23
2.8	Vrstevnické skupiny.....	24
2.8.1	Negativní, delikventní parta	24
2.9	Struktura trestné činnosti páchaná mládeží	26
2.10	Specifika vyšetřování trestné činnosti mladistvých a nezletilých osob	30
2.11	Prevence trestné činnosti osob mladistvých a nezletilých	36
3	Praktická část	38
3.1	Cíl praktické části	38
3.2	Stanovené předpoklady.....	38
3.3	Použité metody při zjišťování stanovených předpokladů.....	39

3.4	Charakteristika zkoumaného vzorku	40
3.4.1	Zkoumané lokality.....	41
	Okres Jablonec nad Nisou	41
	Liberecký kraj	42
3.5	Vlastní průzkum a interpretace získaných výsledků	44
3.5.1	Předpoklad č. 1	45
3.5.1.1	Trestná činnost nezletilých a mladistvých za rok 2005	46
3.5.1.2	Trestná činnost nezletilých a mladistvých za rok 2006	48
3.5.1.3	Trestná činnost nezletilých a mladistvých za rok 2007	49
3.5.1.4	Trestná činnost nezletilých a mladistvých za rok 2008	51
3.5.1.5	Trestná činnost nezletilých a mladistvých za rok 2009	52
3.5.2	Předpoklad č. 2	54
3.5.3	Předpoklad č. 3	57
3.5.4	Další interpretace získaných dat.....	60
3.5.4.1	Vliv rodiny na nezletilé a mladistvé pachatele trestné činnosti	60
3.5.4.2	Vliv party na nezletilé a mladistvé pachatele trestné činnosti	61
3.5.4.3	Kriminální minulost nezletilých a mladistvých pachatelů zkoumaného vzorku	62
3.5.4.4	Vliv drog na spáchané trestné činnosti	63
4	Závěr.....	65
5	Seznam použitých zdrojů.....	66

1 Úvod

Autor této bakalářské práce je v současné době v služebním poměru příslušníka Policie ČR, když v služebním poměru je od počátku roku 1992. Po svém nástupu k policii byl zařazen jako policejní inspektor na obvodním oddělení a v roce 2002 byl zařazen na své současné služební zařazení na Službu kriminální policie a vyšetřování v Jablonci nad Nisou, do služební hodnosti komisař.

Po nástupu na Službu kriminální policie a vyšetřování byl autor této bakalářské práce zařazen na linii vyšetřování trestné činnosti mládeže a vyšetřování trestné činnosti páchané na mládeži, jakožto i vyšetřování mravnostní trestné činnosti. V současné době se autor této bakalářské práce nadále zabývá vyšetřováním trestných činů, se specializací vyšetřování činů jinak trestných a provinění, páchaných osobami nezletilými a mladistvými a vyšetřováním trestných činů mravnostního charakteru.

Pro tuto bakalářskou práci jsme si jako téma zvolili kriminalitu mládeže, neboť zvolené téma považujeme za velice aktuální. Kriminalita mládeže se stala celosvětovým fenoménem, kdy jak v našich, tak ve světových médiích je denně problém dětské kriminality diskutován. V současné době v České republice, v souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku, probíhá neustále diskuze o věkové hranici trestního postihu nezletilých osob a též o formách postihu těchto delikventů.

Samotná dětská kriminalita je závažným, celospolečensky negativním sociálním jevem, v jehož důsledku dochází k porušování platného právního řádu, když subjektem tohoto porušování jsou právě nezletilí pachatelé. Samotná dětská kriminalita ovlivňuje ve svém důsledku jednu z nejzranitelnějších částí obyvatel a to samotné děti, čímž je vystavuje akutnímu nebezpečí stigmatizace a nebezpečí sociálního vyloučení, když samotné příčiny či pohnutky vedoucí děti k páchání trestné činnosti jsou velmi různorodé.

Jak výše uvádíme, dětská kriminalita ovlivňuje ve svém důsledku jednu z nejzranitelnějších částí obyvatel a to samotné děti. Proto základním stavebním prvkem pro prevenci boje s dětskou kriminalitou musí být výchova v rodině, neboť v samotné rodině se formují počátky poznání a chápání. Obzvláště rodina a její příslušníci v nejranějším věku dítěte ovlivňují morální kvality dítěte, neboť rodina je tím prvkem, kde se dítě nejdříve učí co je dobré a co špatné. Tyto návyky pak dítěti zůstávají po celý jeho další život. Samotná výchova dítěte v rodině je věcí soukromou. Avšak společnost musí mít prostředky na to, aby mohla v případě negativní výchovy v rodině zasáhnout. Ať již poskytnutím účinné pomoci,

nebo v krajním případě samotným sjednáním nápravy prostřednictvím svých oprávněných orgánů. I pro výše uvedené důvody bude teoretická část této práce zaměřena podstatným dílem na psychologickou stránku vývoje dítěte a dále na právní aspekty kriminality mládeže a způsoby jejího odhalování a vyšetřování.

Cílem praktické části této práce je zjistit nejčastější druh kriminální činnosti, páchané mladistvými a nezletilými osobami tak, aby za srovnatelné období mohlo být provedeno porovnání na úrovni okresu Jablonec nad Nisou v porovnání s Libereckým krajem a dále se pokusíme zjistit, jaké pohnutky nejčastěji mladistvé a nezletilé osoby vedou k páchání trestné činnosti.

Při stanovování hypotéz pak budeme vycházet jak z teoretické, tak z praktické znalosti problematiky páchání trestné činností mládeží, jejíž vyšetřováním a odhalováním se autor této práce zabývá, a to z pohledu trestně právního, přičemž předmětem zkoumání bude otázka, jak rodina, její výchova a rodinné prostředí ovlivňují vývoj a vznik kriminality mládeže a dále jak trestnou činnost páchanou mladistvými ovlivňují vrstevnické skupiny mladistvých a nezletilých.

2 Teoretická část

2.1 Kriminalita mládeže

Současná „konzumní“ společnost nabízí zejména dětem a dospívajícím mnoho špatných příkladů, kdy autor této práce se nedomnívá, že na vině jsou jen a pouze hromadné sdělovací prostředky, tak jak je mnohdy prezentováno. Domníváme se, že základní příčina současného neuspokojivého stavu spočívá zejména v rodině, kdy kariéra, peníze a uspokojování vlastních potřeb znamená víc než život, city nebo svědomí. Model klasické rodiny začíná být přežitkem, děti jsou mnohdy vychovávány pouze ženami samoživitelkami a muž jako výchovný prvek v rodině zcela schází, případně je prezentován jako „strýček“, když mnohdy je takových „strýčků“ v dětství dítěte několik. Těž škola v současném pojetí téměř úplně ztrácí svou výchovnou funkci, děti nemají respekt ani strach z ničeho ani z nikoho, naopak je jim neustále vštěpována jejich osobní integrita. Vzory mládeže se stávají „zfetované“ rádoby „hvězdy“, které dokáží vyprávět pouze a jen o tom, jakou drogu nyní užívají, či kolikátého milence či milenku právě vystřídali v průběhu posledního roku, či kolik peněz za poslední rok vydělali a za co peníze utratili. A tak většina dětí a mladistvých každý večer tráví u televize či na internetu s těmito svými rádoby „vzory“, ztotožňují se s nimi, protože jejich rodiče nemají na své děti čas a v průběhu doby se z těchto dětí, stále častěji a častěji, stávají naši klienti.

V průběhu cca posledních 10 let se v „černých kronikách“ médií skoro denně dočítáme o brutalitě naší mládeže. Většina zainteresovaných úřadů tvrdí, že kriminalita mládeže narůstá jen mírně, co ale narůstá daleko větším tempem, je dětská brutalita a též je zřejmý zvyšující se podíl drogově závislých provinilců z řad mládeže. A tak někteří politici požadují snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, někteří říkají, že to nepomůže. S těmi druhými souhlasí i řada odborníků.

Nejdůležitější určitě je hledání příčiny. Každý den většina z nás večer tráví u televize a ani nevnímá, kolik zmlácených, zkrvavených či mrtvých nám projde před očima. V kolika detektivkách, akčních filmech, ale i ve zprávách vidáme naprosto běžnou věc a tou je právě násilí a kriminalita. Je to rozkvétající „business“, kriminální jednání, v některých ze svých forem, se stává normalitou. Víme ale, kolik dětí se na to všechno dívá s námi? Kolik malých kluků tráví volno tím, že se ve svých počítačových hrách snaží rozstřílet co nejvíce svých „soupeřů“, virtuálně vykrást nebo okrást druhého? Násilí jako normalita je jen jeden z mnoha faktorů, který může mladou, vyvíjející se osobnost ovlivnit.

Z našeho pohledu je současným, největším problémem kriminality mládeže páčání majetkové kriminality, jíž se dopouští mládež ve věku do osmnácti let. Pod značnou část mladistvých provinilců se podepisuje sociální prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, dále to bývá i pouhá zvědavost a snaha předvést se před vrstevníky. Domníváme se však, že nejčastějším důvodem páčání majetkové trestné činnosti bývá uspokojení momentálních potřeb provinilců, ať již se jedná o pořízení nové věci, o získání prostředků na pobavení se na diskotéce, či o získání prostředků na konzumaci alkoholu, či drog.

O tom, jak v řešení této problematiky postupovat, existuje řada představ, ale přesná metodika chybí. Hlavním nedostatkem je špatná komunikace mezi orgány a zařízeními, které mají děti v určitých situacích na starosti, ať již se jedná o policii, soud, ministerstvo školství, sociální pracovníky, ústavy, ale také o rodinu a školu.

2.2 Vymezení základních pojmů

- **Dítě** – ve smyslu Úmluvy o právech dítěte, přijaté dne 20.11.1989 v New Yorku je dítětem označována osoba mladší osmnácti let, pokud nedosáhla zletilosti dříve. Samotný trestní řád a trestní zákoník pojmu dítě neužívá. Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších novel v ustanovení § 2 odst. 1 hovoří o tom, že ve smyslu tohoto zákona se dítětem rozumí nezletilá osoba, s odkazem na výše zmiňovanou úmluvu o právech dítěte, tj. osoba mladší osmnácti let, pokud nedosáhla zletilosti dříve.
- **Zletilost, zletilá osoba** – vyznačuje se jako základní pojem jak v rovině občanskoprávní, tak z hlediska trestně právního. Zletilost označuje způsobilost konkrétní fyzické osoby ve smyslu způsobilosti k právním úkonům, tj. svými vlastními právními úkony nabývat práv a zároveň i brát na sebe i povinnosti, jak ve smyslu trestně právním, tak ve smyslu civilního práva. Plné zletilosti fyzická osoba nabývá vždy až dovršením osmnácti let věku.¹ Zletilosti však lze v mimořádných případech nabýt i před dovršením osmnácti let věku, a to uzavřením manželství osobou starší šestnácti let věku, když takto nabytá zletilost zůstává trvalá a to i v případě, pokud dojde k zániku manželství, nebo když je manželství prohlášeno za neplatné.² Z pohledu trestního práva je však takto nabytá zletilost, tj. zletilost nabytá v důsledku uzavření manželství, irelevantní, kdy současná platná trestní úprava vždy

¹ viz. ustanovení § 8 odst.1, odst. 2 z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších novel

² viz. ustanovení § 13 odst.1 z. č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších novel

hovoří pouze o osobách mladších patnácti, či osmnácti let věku. Samotné způsobilosti k právním úkonům může být fyzická osoba zbavena, či může být tato omezena pouze rozhodnutím soudu.

- **Nezletilost, nezletilec** – nezletilost je významově opakem termínu zletilost. Nezletilou osobou je tak každá fyzická osoba, která nedovršila osmnácti let věku. Nezletilost je tak vyjádřena od narození do nabytí vlastní zletilosti. Z občanskoprávního hlediska je s nezletilostí spojena způsobilost mít práva a povinnosti. Nezletilé osoby však mají způsobilost pouze k takovým právním úkonům, které jsou svoji povahou přiměřené jejich rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku.³ Samotné trestní právo termín nezletilosti nepoužívá, avšak v samotné trestně právní praxi je pojem nezletilosti často využíván pro označení fyzických osob mladších patnácti let.
- **Dítě mladší 15 let** – pojem dítě mladší patnácti let je pojmem trestního práva, kdy se jím rozumí „ *osoba, která v době spáchání činu jinak trestného nedovršila patnáctý rok věku. Takovým dítětem je i osoba ještě v den svých patnáctých narozenin. Dětem mladším patnácti let, které se dopustily činu jinak trestného před dovršením patnáctého roku věku, lze za přesně vymezených podmínek uložit některé opatření potřebné k jeho nápravě v občanskoprávním řízení*“. ⁴
- **Mladistvý** – pojem mladistvý je pojmem trestního práva. Mladistvým je každá osoba, která „ *v době spáchání provinění dovršila patnáctý rok věku a nepřekročila osmnáctý rok svého věku. Za mladistvého je proto možno považovat pachatele až dnem, který následuje po dni, kdy pachatel dovršil patnáctý rok věku. Za mladistvého se též považuje ještě pachatel, který spáchal provinění v den svých osmnáctých narozenin*“. ⁵
- **Mládež** – pojem mládež bývá spojován s různými věkovými skupinami a to v závislosti na rozsahu a předmětu zkoumání jednotlivými vědními obory. Pro účely této práce pod pojmem mládež budeme považovat osoby mladší osmnácti let.
- **Čin jinak trestný** – jedná se opět o pojem trestně právní, když obecně se pod tímto pojmem rozumí „ *čin, který je relativně ve smyslu trestně právních předpisů beztrestný, i když jinak, tj. za jiných okolností by byl trestným činem*“. ⁶

³ viz. ustanovení § 9 z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších novel

⁴ ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, komentář*. 1.vyd. Praha:C.H.Beck, 2004, s. 10

⁵ ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, komentář*. 1.vyd. Praha:C.H.Beck, 2004, s. 10

⁶ ŠÁMAL, P., et al.. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, komentář*. 1.vyd. Praha:C.H.Beck, 2004, s. 9

- **Provinění** – jako v předešlém případě se jedná opět o pojem trestně právní, když obecně se pod tímto pojmem rozumí každý trestný čin spáchaný mladistvou osobou, tj. osobou ve věku patnáct až osmnáct let. Šámal⁷ uvádí, že „*jde tedy jen o jiné terminologické označení pro trestný čin. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže sám žádná provinění nevymezuje, a proto výslovně zdůrazňuje, že nestanoví-li tento zákon jinak, platí pro posouzení provinění spáchaného mladistvým trestní zákon*“.

2.3 Příčiny kriminality mládeže

Za možné základní příčiny kriminality mládeže lze označit nedostatky v rodinné výchově, nízkou úroveň vhodných volnočasových aktivit, nedostatečnost vhodné citové a mravní výchovy, narušené sociální prostředí, nedostatečnost výchovného procesu ve školách či vliv masmédií. V kontextu s výše uvedenými skutečnostmi další roli sehrává nedostatek dosud získaných životních zkušeností, nízké právní vědomí, či schopnost správné reakce na zvládnutí určitých situací, čímž dochází v těchto situacích k chybám v jednání, či rozhodování mladého člověka.

Chmelík⁸ uvádí, že „*za determinující faktory, které ovlivňují kriminalitu mládeže jsou považovány ty, které formují osobnost člověka. Především jde o takové okolnosti, které bezprostředně ovlivňují chování a jednání jedince, které od dětství utváří hierarchii hodnot, citovost, smysl pro odpovědnost apod. Rozhodující roli při formování osobnosti mládeže má rodina, přátelé a známí, tedy mikrostruktura, ve které mladý člověk vyrůstá a žije. Nezanedbatelný vliv má však i škola, kamarádi, parta a další*“. Zároveň jako nejdůležitější kriminogenní faktory uvádí⁹ :

- ✓ rozvrácená rodina
- ✓ závislost rodičů na alkoholu nebo jiných drogách
- ✓ kriminalita členů rodiny
- ✓ nepřiměřená výchova dítěte a mladistvého (přehnaná tvrdost nebo naopak přehnaná shovívavost)
- ✓ lhostejnost rodičů k chování dítěte ve škole, k prospěchu, ke způsobu trávení volného času apod.

⁷ ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, komentář*. 1.vyd. Praha:C.H.Beck, 2004, s. 9

⁸ CHMELÍK, J. *Výšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: MV ČR, sekce personální práce a vzdělávání, 1995, s. 5

⁹ CHMELÍK, J. *Výšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: MV ČR, sekce personální práce a vzdělávání, 1995, s. 7-8

- ✓ pobyt dítěte v dětském domově
- ✓ preferování podnikatelských aktivit a angažovanost rodičů v zaměstnání před výchovou dětí
- ✓ nepravidelná školní docházka
- ✓ špatný prospěch
- ✓ nevhodné chování k učitelům, žákům
- ✓ arogantní přístup učitele k žákům
- ✓ špatná spolupráce rodičů se školou
- ✓ nedostatečná kontrolní a pedagogická činnost školy
- ✓ silná vůdčí osobnost party
- ✓ anonymita party
- ✓ agresivnost party při prosazování své ideologie
- ✓ sugestivní přebírání názoru, postoje party a zejména vedoucího party za vlastní

Obecně lze tedy uvést, že základní příčinou kriminality mládeže je vzájemné působení výše uvedených kriminogenních faktorů, což znamená, že prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a je vychovááno, na něho významným způsobem působí a ovlivňuje ho. V následujících kapitolách této práce se pokusíme objasnit možné příčiny vzniku kriminálního chování v souvislosti s kriminalitou mládeže.

2.4 Utváření osobnosti

Švingalová¹⁰ uvádí, že „*osobnost je specificky lidské dynamické uspořádání duševního života, je to bio – psycho – sociální jednota (interakce psychických, somatických a sociálních jevů), syntéza všeho původního (zděděného, vrozeného) a získaného (osvojeného během individuálního vývoje, zejména v průběhu socializačního procesu). Její podstatnou charakteristikou je typičnost, jedinečnost pro daného jednotlivce, projevující se chováním, jednáním a sebeuvědoměním. Jedná se o organizovaný, integrovaný celek, v němž jsou jednotlivé části vzájemně spjaty a ovlivňují se. Struktura osobnosti je relativně stálá, avšak otevřená vůči formativním vlivům*“.

Obecně lze tedy uvést, že vývoj osobnosti každého jedince je zcela individuální a to v závislosti na množství vnějších faktorů, které na každého jedince v průběhu jeho života

¹⁰ ŠVINGALOVÁ, D. *Kapitoly z psychologie II. Díl – Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006, s. 9

působí, když samotná jednotlivá vývojová období naší osobnost v průběhu našeho života výrazně ovlivňují a formují.

2.4.1 Vnější a vnitřní činitele psychického vývoje

Samotná osobnost a psychika jedince se utváří vzájemným působením s prostředím. Činitele ovlivňující vývoj a formování osobnosti či psychiky působí ve vzájemné souvislosti a tyto lze rozdělit na vnitřní a vnější činitele.

Vágnerová¹¹ uvádí, že rozvoj **dílčích psychických vlastností i celé osobnosti je dán individuálně variabilní dispoziční složkou a komplexem nejrozličnějších vnějších vlivů a situací, které přispívají ke vzniku určité zkušenosti**. Způsob zpracování těchto podnětů je skoro vždycky, i když v různé míře, předurčen genetickými předpoklady. Průběh psychického vývoje závisí na individuálně specifické interakci vrozených dispozic a komplexu různých vlivů prostředí.

Mezi nejdůležitější vnitřní (biologické) činitele patří **žlázy s vnitřní sekrecí**, jež vylučují hormony přímo do krevního oběhu a tak výrazně ovlivňují jak nervovou, tak i psychickou činnost jedince a **dědičnost**. Mezi vnější činitele patří zejména **vlivy prostředí**. Švingalová¹² uvádí, že „z výzkumů, týkajících se vlivu dědičnosti a prostředí vyplývá, že chování je podmíněno vrozenými a dědičnými dispozicemi zejména v raném věku. S přibývajícím věkem začíná nabývat na významu stále více prostředí, výchova a učení“.

2.4.2 Dědičnost

Pod pojmem dědičnost rozumíme genovou výbavu, jíž každý jedinec získává do svého života od svých rodičů. Samotné genetické informace jsou zakódované ve formě genů, když v průběhu života dochází k postupné aktivizaci jednotlivých složek genetického programu. Samotná genová výbava obsahuje informace se všemi typickými vlastnostmi a znaky potřebnými pro samotný vznik lidského jedince.

Soubor všech genetických informací jedince nazýváme genotypem, když samotný genotyp ve vzájemném spolupůsobení s prostředím tvoří tzv. fenotyp, přičemž pod pojmem fenotyp lze shledávat osobnost jedince.

¹¹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I : dětství a dospívání*. 1. Vyd. Praha:Karolinum, 2005 s. 12

¹² ŠVINGALOVÁ, D. *Kapitoly z psychologie II. Díl – Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Liberec:Technická univerzita v Liberci, 2006, s. 12

Vágnerová¹³ uvádí, že genetické předpoklady a vlivy prostředí jsou již od počátku vývoje ve vztahu **vzájemné interakce**. Děti s odlišnými dispozicemi se již v raném věku projevují rozdílným způsobem, a proto vyvolávají nestejné reakce okolí. Tendence k určitému způsobu reagování, která je dána geneticky, může v krajním případě představovat rizikový faktor. Taková dispozice se pak snadno stane příčinou rozvoje mnoha dalších potíží.

Dále Vágnerová¹⁴ uvádí, že „v určitých vývojových fázích se mohou některé genetické dispozice projevit nápadnějším způsobem. Děje se tak např. v období dospívání, kdy dochází k většímu osamostatňování. Zatímco mladší dítě je více závislé na rodině a jeho rodiče rozhodují o tom, co bude dělat a s kým se bude stýkat, dospívající si začínají sami vybírat přátele, činnosti, které je zajímají, i budoucí profesi“. V případě dospívajících jedinců tito již začínají být více ovlivňováni samotným prostředím, ve kterém žijí a ve kterém se pohybují a samotný vliv prostředí na dospívajícího tak nabývá většího významu, než vliv samotné rodiny, či školského zařízení. Proto se v následující kapitole pokusíme ozřejmit vliv prostředí, jako vnějšího činitele, působícího na psychický vývoj jedince.

2.4.3 Prostředí

Prostředí, v němž dítě vyrůstá a v němž je vychovááno, významným způsobem formuje a ovlivňuje psychický vývoj dítěte, když kvalita a množství získaných zkušeností psychický vývoj jedince podstatným způsobem ovlivňuje. Vlivy prostředí pak lze v obecné rovině rozdělit na vlivy přírodního prostředí a na vliv prostředí sociokulturního.

Pod pojmem **přírodního prostředí** lze rozumět klimatické podmínky či životní prostředí ve kterém jedinec svůj život žije, kdy pro potřeby této práce se vlivem přírodního prostředí dále zabývat nebudeme.

Sociokulturní prostředí ovlivňuje psychický vývoj jedince individuálně, kdy samotné sociokulturní podněty přispívají k samotnému rozvoji specifických lidských projevů, jakými jsou např. normativní vzory chování či schopnost verbální komunikace. Každý jedinec je tak ovlivňován prostředím, v němž vyrůstá či žije. Vágnerová¹⁵ uvádí, že „pro rozvoj psychických vlastností jsou nejvýznamnější sociokulturní vlivy. Představují soubor podnětů, které obvykle působí v rámci sociální interakce. Jde o tzv. **proces socializace**, rozvíjející

¹³ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I : dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha:Karolinum, 2005, s. 12

¹⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha:Portál 2004, s. 32

¹⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie, Dětství, dospělost, stáří..* 1. vyd. Praha:Portál, 2000, s. 19

takové vlastnosti a kompetence, které umožňují postupnou integraci jedince do určité společnosti“.

Samotný proces rozvoje společensky podmíněných zkušeností označujeme jako socializaci. Socializace představuje změnu čistě biologického jedince v jedince společenského. Jedná se o celoživotní proces, když samotný proces socializace začíná již v nejútlejším věku dítěte, kdy prostřednictvím sociálního učení jsou rozvíjeny žádoucí způsoby chování, hodnocení, sebeovládání či prožívání určitých situací, kdy takto je vlastně jedinec postupným způsobem začleňován do společnosti prostřednictvím mechanismů sociálního učení.

Psychický vývoj jedince se dále utváří zráním a učením. **Zrání**¹⁶ obecně znamená vrozenou, danou posoupnost růstu a změn organismu, když se jedná o vývojové procesy vedoucí ke strukturálnímu a výkonnostnímu vrcholu. Aby mohlo dojít k normálnímu vývoji, je zapotřebí i vnějších podnětů, přičemž hranice tohoto procesu jsou dány dědičností. **Učení**¹⁷ znamená aktivní, tvořivý proces, rozšiřuje vrozený genetický program, projevuje se změnou v psychických procesech a vlastnostech, nabytých zkušenostmi. Učení pak zpravidla probíhá ve vzájemném působení se sociálním prostředím. Samotné zrání je tedy dáno genetickou výbavou, avšak na procesu zrání se podílí i vnější faktory. Zrání samo o sobě vytváří předpoklady pro učení, avšak učení může stimulovat procesy zrání, přičemž míra stimulace je však omezená.

2.5 Vlivy výchovy a výchovné působení na děti a mladistvé

Výchovou lze označit záměrné, systematické rozvíjení citových a rozumových schopností jedince tak, aby docházelo k vytváření jeho postojů a způsobům chování v kontextu s výchovným prostředím, v němž je tento jedinec vychováván. Tímto výchovným způsobem dochází k zespolečenšťování jedince v souladu s cíli výchovné skupiny, v níž je jedinec vychováván.

Samotná výchova jedince probíhá ponejvíce v rodině, avšak v důsledku postupné socializace jedince dále výchova probíhá i v školských zařízeních, ve volnočasových zájmových skupinách, mezi vrstevníky, v zaměstnání ale též prostřednictvím masmédií.

¹⁶ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 708

¹⁷ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 637

Výchova má tak určující význam pro další formování osobnosti jedince a pro jeho mravní a citový vývoj ať již po pozitivní, či negativní stránce.

2.5.1 Výchovné působení rodiny

V pojetí sociální psychologie je rodina zařazena mezi primárními skupinami s tím, že je chápána jako základní kámen společnosti. Prostřednictvím výchovného působení rodiny dochází k formování osobnosti dítěte, v rámci rodiny si dítě rozvíjí a zdokonaluje své schopnosti, dovednosti či návyky, když v rámci rodiny si dítě formuje své postoje k ostatním členům rodiny. Především v rodině se dítě od svého nejranějšího věku nalézá v procesu socializace s tím, že právě rodina určuje sociální postavení dítěte. V obecném pojetí má pak rodina čtyři nejzákladnější funkce a to:

- funkci biologicko-reprodukční
- funkci ekonomicko-zabezpečovací
- funkci emocionální
- funkci socializačně výchovnou

Vágnerová¹⁸ uvádí, že „*Rodina je důležitá sociální skupina, která plní celou řadu biologických, ekonomických, sociálních i psychologických funkcí. Poskytuje svým členům potřebné zázemí, uspokojuje jejich potřeby a zprostředkovává zkušenosti, které nelze získat jinde*“. V pojetí uvedené autorky zastává každý člen rodiny určité role, v důsledku čehož se tyto role stávají součástí jeho identity. Mezi členy rodiny se tak v rámci těchto rolí vytváří vztahové prostředí, pro které je významnou charakteristikou vzorec určitého chování a styl komunikace. Každá rodina má také vytvořen svůj hodnotový systém, jímž jsou jednotliví členové rodiny ovlivňováni při svém chování a který vede k přednostní volbě některých strategií zvládání problému. Proto v případě, že rodina je v některém směru disfunkční, zůstávají některé z důležitých potřeb těchto členů rodiny neuspokojeny rodina se tak stává pro tyto členy často spíše zdrojem zátěže. V případě, že tímto členem rodiny je dítě, jehož osobnost se teprve rozvíjí, můžou tomuto dítěti v důsledku narušení rodinných funkcí některé z významných zkušeností chybět, popřípadě další vývoj dítěte může být deformován nejrozličnějšími negativními vlivy.

Rodina bývá uváděna jako nejvýznamnější ze sociálních skupin s tím, že zásadním způsobem svou výchovou funkcí ovlivňuje psychický vývoj dítěti. Rodina dítěti poskytuje

¹⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha:Portál 2004, s. 589

základní zkušenosti, jimiž ovlivňuje způsob, jak bude dítě chápat různé informace a jak na tyto informace bude reagovat. Chování jednotlivých členů rodiny a vztahy mezi nimi dítěti slouží jako modelová situace, jíž dítě napodobuje a tímto získává vzorce pro své další chování.

Chmelík¹⁹ uvádí, že „*Mladý člověk si má z rodinné výchovy především odnášet do života správný vztah a úctu k základním principům a hodnotám. Neplní-li rodinná výchova takovou funkci, jsou již tím dány větší předpoklady pro vznik kriminogenního prostředí. Výskyt kriminality je vyšší u mládeže z rozvrácených rodin. Tak je tomu i u rodin, kde dítě (mladistvý) postrádá citový vztah a zájem o jeho život, problémy, i když po materiální stránce nestrádá*“.

Je tedy zřejmé, že v případech pozitivně působícího rodinného prostředí je menší pravděpodobnost vzniku kriminogenních faktorů, v jejichž důsledku by mohlo dojít k pozdějšímu kriminálnímu jednání. Ze své praxe však může autor této práce uvést i případy, kdy pozitivní rodinné prostředí nebylo brzdou pozdějšího kriminálního jednání, je však pravdou, že ve většině případů kriminality mládeže provinilci pochází z rodin, v nichž působilo kriminogenní prostředí.

2.5.2 Rodina jako socializační činitel ve vývoji dítěte

Lze uvést, že rodina je nejdůležitějším socializačním činitelem každého jednotlivce. Například Matoušek a Kroftová²⁰ uvádějí, že „*Kvalita vazby mezi dítětem a matkou, později i mezi dítětem a otcem a dítětem a dalšími členy rodiny, je klíčovým činitelem osobnostního vývoje*“.

V rodině se dítě od nejranějšího svého věku učí základním sociálním dovednostem, jakými jsou např. komunikace, řeč, způsoby chování, normám chování či způsobům hodnocení a dítě tak dostává svou sociální roli v rámci rodiny. Chování členů rodiny je pro dítě modelem, ve kterém je dítěti ukazováno, jakým způsobem řešit problémy či nejrůznější situace a dítě tak postupem času hodnotí a řeší tyto problémy stejným způsobem, jako ostatní členové rodiny. Dítě tak může být rodinou ovlivněno jak v pozitivním, tak v negativním slova smyslu.

¹⁹ CHMELÍK, J. *Vyšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: MV ČR, sekce personální práce a vzdělávání, 1995, s. 7-8

²⁰ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 42

Avšak trendem cca posledních 40 let je ta skutečnost, že funkce tradiční rodiny začíná ztrácet na významu. Děti od svého nejranějšího věku navštěvují kolektivní zařízení pro předškolní děti, jakými jsou jesle a mateřské školy, posléze pak základní a střední školy. Matoušek a Kroftová²¹ uvádějí, že „*Děti se dnes ve vyspělých evropských státech velmi brzy dostávají do péče organizací, jež v lecčem napodobují organizace dospělých pro dospělé. Děti v těchto zemích navštěvují kromě škol ještě různé mimoškolní „zájmové kroužky“, organizované rovněž dospělými. Sociální kontrola dětí prostřednictvím specializovaných institucí tedy narůstá. Neorganizovaného času dětí se zmocňují média, mezi nimi především televize, a část zábavního průmyslu specializujícího se na dětskou klientelu, jež dětem nabízí vysoce zpracované, unifikované představy*“.

Dalším neméně významným faktorem je i skutečnost, že v rámci emancipace žen je mnoho dětí vychovááno v rodinách neúplných, v naprosté většině v rodinách bez mužského vzoru. Někteří odborníci tak hovoří o tzv. krizi tradiční rodiny, tj. rodiny, kde je dítě vychovááno matkou a otcem. Matoušek a Kroftová²² např. uvádějí, že podle mezinárodních srovnávacích studií bylo spolehlivě prokázáno, že dítě vychovávané pouze jedním z rodičů prokazuje horší studijní výsledky, více zdravotních či psychických problémů a též vícero problémů ve střetech se zákonem, než-li dítě, vyrůstající v srovnatelném sociálním prostředí a vychovávané oběma rodiči. Oba autoři uvádí jako významný faktor, zabraňující vzniku delikventního jednání chlapců, právě přítomnost otce v rodině a jeho působení při spolumýchově. Též chlapci, vyrůstající v rodině s vlastním otcem mají významně menší problémy s přestupováním zákona, než-li chlapci vychovávaní bez otce, či nevlastním otcem.

Osobně se přikláníme k tomu, že při výchově dítěte má správně fungující rodina nezastupitelnou sociální roli, již nemůže nahradit žádné školní, či jiné společenské zařízení. Pokud je pak dítě vychovááno v harmonickém prostředí, oběma rodiči, tj. matkou a otcem, je zřejmé, že dítě má výrazně menší dispozice k případné delikvenci, než-li dítě, které v takovéto rodině vychovááno není. V žádném případě však tímto svým názorem nechceme sdělit, že dítě vychovávané v neúplné rodině je předurčeno k delikventnímu chování. I ze svého okolí známe mnoho osob, vychovávaných v neúplné rodině, nemajících nikdy žádné problémy se zákonem a naopak známe jedince, vychovávané v harmonické, úplné rodině, s maximálním materiálním i citovým zázemím, kteří se dostali do problémů se zákonem. Avšak nesporným

²¹ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 38

²² MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 40

faktem zůstává, že výchova v neúplné rodině je jedním z faktorů, ovlivňujícím vznik možného delikventního chování jedince.

2.6 Období dospívání

Domníváme se, že období dospívání je v dnešní uspěchané době nejrizikovějším stádiem vývoje osobnosti. Jedná se o vývojové období jedince, ve kterém jsou dospívající takřka poprvé konfrontováni se syrovou realitou života, kdy dnešní konzumní společnost je staví před různá negativní „lákadla“ jako jsou drogy, alkohol, výherní automaty apod. Mnoho těžkostí v dospívání souvisí především s dobou, kdy dospívající navštěvují školu.

Vágnerová²³ uvádí, že „*doba dospívání zahrnuje jednu dekádu života, od 10 do 20 let. V tomto období dochází ke komplexní proměně osobnosti ve všech oblastech: somatické, psychické i sociální. Mnohé změny jsou primárně podmíněny biologicky, ale vždycky je významně ovlivňují psychické a sociální faktory, s nimiž jsou ve vzájemné interakci. Průběh dospívání je závislý na konkrétních kulturních a společenských podmínkách, z nichž vyplývají požadavky a očekávání společnosti ve vztahu k dospívajícím. Dospívání představuje specifickou životní etapu, která má svoje typické znaky v rámci životního cyklu a svůj objektivní i subjektivní význam. Je to období hledání a přehodnocování, v němž má jedinec zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou, zralejší formu vlastní identity*“.

V případě dospívání jde tedy o dynamické a náročné, přechodné období mezi dětstvím a dospělostí. Dospívání je rovněž obdobím pohlavního zrání a rozvoje duševních schopností jedince. Dospívání je také charakteristické hledáním a vytvářením si vlastní identity. Jde nepochybně o roky nejradostnější a nejbezstarostnější, plné nadějí a očekávání, kde se objevuje stále něco zajímavého a nepoznaného, ale na druhé straně jde také o období, které v mnoha směrech předurčuje průběh všech našich zbývajících let. Mladí lidé, plně zaujatí svými aktuálními radostmi a starostmi, si však neuvědomují závažnost této dimenze.

Různí autoři uvádějí, že dospívání začíná v době kolem 10. - 11. roku života a končí mezi 21. - 22. rokem života (u dívek pak začíná a i končí adolescence o něco dříve než u chlapců). Období dospívání se stává obdobím vzdoru a negativismu v životě jedince, který si v tomto období snaží vytvořit, jak výše uvedeno, svou vlastní identitu. Proces dospívání

²³ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika - vychovatelství*. 1. vyd. Liberec: Vysokoškolský podnik s.r.o. Liberec, 2008, str. 100

začíná pohlavním zráním. Po dosažení pohlavní dospělosti začíná vlastní vrchol vývoje adolescenta po stránce duševní i tělesné. Je třeba si uvědomit, že každá klasifikace vývojových etap představuje určité zjednodušení. Popisujeme-li chování dítěte v určitém věkovém období, neznamena to, že se tímto popisovaným způsobem bude chovat v tomto období každé dítě.

V pojetí Vágnerové²⁴ je období dospívání velmi významnou životní fází, bývá označováno jako období druhého sociálního narození, spojeného se samostatným vstupem do společnosti. Změnu sociálního postavení tak signalizují v období rané adolescence dva důležité sociální mezníky, Je to především ukončení povinné školní docházky a volba dalšího profesního směřování a dále je to získání občanského průkazu v 15 letech života jedince.

V období mladší adolescence se tak mění vztahy adolescenta s lidmi, a to jak s dospělými, tak s vrstevníky. Pubescent odmítá podřízené postavení, resp. odmítá demonstrovanou formální nadřazenost autorit, jimiž jsou rodiče a učitelé. K těmto osobám je pubescent kritický a je ochoten jim přiznat nadřazenou pozici pouze tehdy, když je přesvědčen, že si ji zaslouží. Názory a rozhodnutí autority neakceptuje zcela bezvýhradně, tak jako to činí mladší děti, ale přemýšlí o nich a diskutuje. Vzhledem k tomu, že umí uvažovat i o jiných možnostech, tak je hledá. Hledá však pokud možno takové možnosti, které se od názoru autorit odlišují. Nekonečná polemika s názorem dospělého, zejména s rodiči, ho uspokojuje, protože potvrzuje hodnotu jeho vlastních schopností. Dohadování se s autoritou a demonstrace jejího odmítání je tak typickým znakem dospívání. Ovšem pubescent neútočí na autoritu, aby jí zlikvidoval, ale naopak, aby se touto autoritou stal on sám.

Pubescenti tedy bývají k dospělým netolerantní. Jejich lpění na absolutní spravedlnosti mívá, kromě uspokojení potřeby jistoty, ještě další smysl. Dospívající tímto vyžaduje rovnoprávnost. Ta se může projevat tím, že určitá pravidla musí dodržovat všichni, nejenom děti v podřízeném postavení. Odsuzování dospělých nebývá větší než kritika vrstevníků, ale bývá nápadnější, protože je vývojově novým, dosud sociálně tabuizovaným projevem.

Období pozdní adolescence je fází přechodu do dospělosti. Z toho vyplývají typické znaky socializace, jedinec je čím dál víc akceptován jako dospělý a zároveň se od něho očekává i odpovídající chování. Starší adolescent je zletilý, způsobilý ke všem právním úkonům a tudíž je i mnohem svobodnější. Může o sobě rozhodovat, uzavřít manželství,

²⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika- vychovatelství*. 1. vyd. Liberec: Vysokoškolský podnik s.r.o. Liberec, 2008, str. 109-110

uzavírat různé smlouvy apod. Starší adolescence je tedy charakteristická i další změnou rolí a s nimi spojených společenských požadavků. Je to období proměny sociálního očekávání, na jehož počátku není zcela jasné, co dospívající může, musí či nesmí. Přípravu na profesní roli lze chápat tedy jako proces sociální diferenciací budoucího společenského postavení dospívajícího.

Dospívání můžeme rozdělit na dvě období, když např. Vágnerová²⁵ období dospívání rozděluje na dvě fáze a to na období rané a pozdní adolescence.

2.6.1 Raná adolescence

Raná adolescence, označovaná jako pubescence, zahrnuje prvních pět let dospívání, je tedy časově lokalizována přibližně mezi 11. – 15. rokem života jedince. Důležitým sociálním mezníkem se tak v životě dospívajícího jedince stává ukončení povinné základní školní docházky v 15 letech a diferenciací dalšího profesního směřování, které bude spoluurčovat budoucí sociální postavení dospívajících.

2.6.2 Pozdní adolescence

Pozdní adolescence zahrnuje dalších pět let života a trvá tedy přibližně od 15 do 20 let věku jedince. Vstup do této fáze je biologicky vymezen pohlavním dozráním. Pozdní adolescence je především dobou komplexnější psychosociální proměny, mění se osobnost dospívajícího i jeho společenská pozice. Druhá fáze dospívání je zaměřena na hledání a rozvoj vlastní identity, která by alespoň částečně odpovídala představám adolescenta. To se projevuje větší snahou o sebepoznání, které se uskutečňuje především v rámci vrstevnické skupiny, poskytující možnost základního sebevymezení. Důležitou změnou je aktivnější přístup k seberealizaci a vědomí možnosti ovládat vlastní život. Dospívající sami usilují o různé změny a snaží se je prosazovat. Experimentace s různými variantami chování je užitečná, ale může být i riskantní, adolescenti hledají hranice svých možností, a proto někdy jednají extrémním způsobem. Dospělost spojená s definitivní volbou, nemusí být pro mnohé z nich lákavá, a proto dávají přednost prodloužení přechodného období. Pozdní adolescence bývá tak chápána jako období volnosti, kdy má jedinec dostatek svobody, ale minimální zodpovědnost. Dospělost se pak může z této pozice jevit jako život v omezujícím stereotypu. Smyslem pozdní adolescence je poskytnout jedinci čas, aby porozuměl sám sobě, zvolil si,

²⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika - vychovatelství*. 1. vyd. Liberec: Vysokoškolský podnik s.r.o. Liberec, 2008, str. 100-101

čeho chce v budoucnosti dosáhnout a osamostatnil se ve všech oblastech, v nichž to současná společnost vyžaduje. Právě v tom bývá jeden ze zdrojů napětí, protože tempo biologického, psychického a sociálního vývoje je rozdílné, a dospělost není v současné době přesněji definována.

2.7 Poruchy chování

Podle mezinárodní klasifikace nemocí (MKN) jsou charakteristickým znakem poruch chování opakující se obrazy asociálního, agresivního a vzdorovitého chování, přičemž tyto vzorce chování se opakují po delší dobu, nejméně však po dobu 6 měsíců. Pro diagnostiku poruch chování je důležité, že **musí obsahovat opakující se stabilní vzorce chování, ve kterých jsou porušovány sociální normy, pravidla a práva druhých**²⁶. Poruchy chování mohou vést v určitých případech až k disociální poruše osobnosti, když samotná porucha chování se poměrně často vyvíjí v nepříznivém psychosociálním prostředí, či v rodinách, kde převažují neuspokojivé, až negativní vztahy mezi jednotlivými členy rodiny. Porucha chování je mnohem častěji diagnostifikována u chlapců, v poměru s dívkami někteří autoři uvádí poměr 4-12 : 1²⁷

Pro posouzení, zda-li se jedná o poruchu chování je důležitým faktorem extrémnost chování jedince, tj. skutečnost, zda-li se jedná o **porušení sociálního očekávání přiměřeného věku dítěte a** proto samotné takovéto chování **musí být mnohem závažnější, než obyčejná dětská nezbednost nebo rebelantství v adolescentním věku**²⁸.

V odborné literatuře lze najít různé kvalifikace poruch chování. Pro potřeby této práce autor uvede pouze klasifikaci poruchy chování dle MKN, kdy diagnóza poruchy chování zahrnuje²⁹ :

- ✓ **Porucha chování ve vztahu k rodině**
- ✓ **Nesocializovaná porucha chování**
- ✓ **Socializovaná porucha chování**
- ✓ **Porucha opozičního vzdoru**
- ✓ **Jiné poruchy chování**

²⁶ PEŠATOVÁ, I. *Vybrané kapitoly z etopedie*. 2. vyd. Liberec:Vysokoškolský podnik s.r.o. Liberec, 2006, str. 28

²⁷ PEŠATOVÁ, I. *Vybrané kapitoly z etopedie*. 2. vyd. Liberec:Vysokoškolský podnik s.r.o. Liberec, 2006, str. 29

²⁸ TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*. 1. vyd. Praha:Portál s.r.o., 2001, str. 187

²⁹ TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*. 1. vyd. Praha:Portál s.r.o., 2001, str. 188

✓ Porucha chování nespecifikovaná

2.8 Vrstevnické skupiny

Z pohledu jedince je vrstevnická skupina (např. parta) důležitější pro rizikovou mládež vyrůstající v disfunkčních rodinách, oproti jedinci vyrůstajícímu v rodině, poskytující přiměřenou míru podpory s vytýčenými mantinely dovoleného chování. Avšak i z pohledu jedince, vyrůstajícího ve funkční rodině, představuje každá vrstevnická skupina více, nebo méně stresující nárok, tj. nárok obstát v očích vrstevníků jako někdo, kdo je stejný jako zbytek party a jako jedinec plně sdílející žebříček hodnot party.

Například Matoušek a Kroftová³⁰ uvádí, že „*Nároky na konformitu jsou tak ve vrstevnické skupině mládeže obvykle vyšší, než u všech jiných skupin. Zahrnují nejen způsob vyjadřování, ale i úpravu zevnějšku, druh preferované hudby, způsob chování k opačnému pohlaví, postoj ke škole, případně k práci, rodičům, k penězům, k sexualitě, ke kouření, drogám, alkoholu apod.*“

Sdružování se v kolektivu je samozřejmou a přirozenou vlastností lidského jedince a v období dospívání jsou potřeby sdružovat se v kolektivu ještě vyšší. Sochůrek³¹ partu definuje jako „*časově stálější skupinu lidí, kteří se sdružují na základě určitých společných potřeb, názorů a zájmů a mají obvykle vytvořenou určitou hierarchickou strukturu*“, když tyto potřeby, názory či zájmy mohou být jak pozitivní, tak negativní, pokud tyto rozlišuje s ohledem na společenské normy či s ohledem na platnou právní úpravu. Partou v pozitivním slova smyslu tak může být například zájmový kroužek sdružující např. junáky, sportovní kroužek apod.

2.8.1 Negativní, delikventní parta

V samotném období dospívání je mladistvý jedinec náchylnější k nekritickému přijímání negativních vzorů, v důsledku čehož velmi často dochází ke vzniku negativních, tzv. delikventních part. Tyto delikventní party v našich podmínkách téměř vždy vznikají z podskupin mladých lidí, kteří se dobře znají z jedné instituce, např. ze školy, či se formují z jedinců, bydlících např. na jednom sídlišti. Tyto skupiny mládeže se pak buď úplně vymknou běžným mechanismům sociální kontroly, jako příklad lze uvést záškoláctví, kdy členové party nedochází vůbec do školy, či učňovského zařízení a pouze z nudy se porůznu

³⁰ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 83

³¹ SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie, I. díl*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, s. 46.

„poflakují“, sami si vytvoří vlastní hodnotové preference a chovají se vysoce autonomně, nebo, což je méně časté, se kontrole vymknou pouze v době svého volna³².

Podle stupně organizovanosti pak Sochůrek³³ party rozděluje na party :

- **organizované**
- **poloorganizované**
- **volné**

Rozdílem je stupeň organizovanosti, přítomnost pevně stanoveného řádu a stupeň členění v rámci hierarchie party. **Organizovaná parta**, dle členění uvedeného autora, má určen pevný řád, členové party se pravidelně scházejí, zpravidla se členové tohoto druhu party prokazují příslušností do party některou ze symbolik, ať již se jedná např. o tetování, či nošení určitého šperku, účesu, oblečení, tento druh party je veden a ovládán vůdčím jedincem party, pokud se jedinec chce stát členem organizované party, musí projít některým z přijímacích rituálů.

Oproti tomu **poloorganizovaná parta** nemá zakotven pevný řád a zpravidla se nově přijímaní členové tohoto druhu party nemusí podrobovat přijímacím rituálům.

Volná parta pak nevykazuje zpravidla žádný z charakteristických znaků party organizované, či poloorganizované. Charakteristickým znakem volné party je, že jedinci zde sdružení, se pravidelně setkávají, v určitém čase a v určitém místě.

Z osobní zkušenosti se domníváme, že v naprosté většině se do delikventních part sdružují mladiství jedinci, kteří vyrůstali v podmínkách kriminogenního prostředí, tj. jedinci např. z rozvrácených rodin, z rodin, kde působila lhostejnost rodičů při výchově dětí, lhostejnost k chování dítěte ve škole či ke způsobu trávení jeho volného času či z rodin, kde jeden či oba rodiče jsou závislí na alkoholu, nebo jiných návykových látkách.

Pro tyto jedince se stala parta výrazem jejich seberealizace, jejich životního stylu, vlastně jejich tzv. „druhou rodinou“. Členovi takovéto delikventní party se dostává pocitu sounáležitosti s ostatními členy, mnohdy i pocitu dosud nepoznaného „citového zázemí“, či ocenění, kterého se mu v rodině, kde byl vychováván, nedostávalo. V rámci party je tak jedním z mnoha členů této „rodiny“, v rámci své party není nijak odlišný, není špatný, je prostě „někým“, má své pevné místo v partě, dá se říci, že v rámci delikventní party plní svou sociální roli, byť v negativním slova smyslu. I pro tyto důvody se mnohdy dopustí takového protiprávního jednání, kterého by se za normálních okolností nedopustil.

³² MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 83

³³ SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie, I. díl*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, s. 50.

Sám autor této práce, vzhledem ke svým poznatkům, získaným v rámci svého povolání vyšetřovatele však zjišťuje, že v současné době se do vlivu delikventních part dostávají ve větší míře než kdykoliv předtím i jedinci, u kterých nepůsobilo kriminogenní prostředí, tj. mladiství jedinci, kteří pocházejí z relativně dobrého sociálního prostředí, tj. jedinci, kteří byli vychováni v souladu s obvyklými normami společnosti a neměli v minulosti výchovných problémů. Tito jedinci se však dostali na „drogové zcestí“, tedy začali s konzumací drog, ať již měkkých, nebo posléze i drog tzv. tvrdých. Je pak otázkou, zda-li k páčání jejich trestné činnosti došlo pouze z materiálních pohnutek, případně, zda - li naši společnost již začíná ovlivňovat jiná normalita, kdy je normální užívat drogy, užívat si života a prostředky na uspokojení těchto svých potřeb si opatřovat páčáním trestné činnosti. Při rozhovoru s několika takovými mladistvými jedinci jsme zjistili, že na otázku, co vedlo tyto mladistvé delikventy k pohnutce spáchání trestné činnosti, tito nezávisle na sobě jasně odpověděli „co se divíte, vždyť je to normální, všichni to tak dělají, jak jinak si mám sehnat pro sebe peníze?“.

2.9 Struktura trestné činnosti páchaná mládeží

Samotná struktura trestné činnosti, která je páchána mládeží vykazuje do určité míry odlišnosti od trestné činnosti, která je páchána osobami dospělými. Chmelík³⁴ uvádí, že *„struktura trestné činnosti mládeže a samotný způsob páčání jsou ovlivňovány vývojovými prvky osobnosti, existencí kriminogenních faktorů, schopností mladého člověka negativní jevy rozpoznat a eliminovat“*. Uvedený autor dále konstatuje, že samotná struktura trestné činnosti, která je páchána mladistvými, doznává podstatných změn a to zejména v posunu ke kvalifikovaným a závažnějším formám páchané trestné činnosti. Jako některé ze zvláštností způsobu páchané trestné činnosti mládeží oproti trestné činnosti, páchané osobami dospělými lze uvést:

- skupinově páchaná trestná činnost je obvykle nahodilá, bez prvků organizátorství
- samotný výběr předmětu útoku je určen rozdílným hodnotovým žebříčkem mládeže
- samotný útok mladistvých delikventů na předmět jejich zájmu se vyznačuje neúměrnou brutalitou, kdy výše celkové způsobené škody výrazně převyšuje hodnotu např. odcizených věcí

³⁴ CHMELÍK, J. *Vyšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: MV ČR, sekce personální práce a vzdělávání, 1995, s. 9

- **velmi často jsou mladiství delikventi při páchání trestné činnosti pod vlivem alkoholu, popř. jiných omamných či psychotropních látek**
- **obvykle schází snaha o utajení spáchané trestné činnosti, naopak, velmi často se mladiství delikventi chlubí tím, že trestnou činnost páchají**
- **samotná příprava před spácháním trestné činnosti obvykle chybí, pokud je trestná činnost předem plánována tak samotná úroveň přípravy je na nízké úrovni.**

Ve struktuře spáchaných provinění, či činů jinak trestných, dominuje páchání majetkové trestné činnosti, kdy se jedná zejména o trestné činy krádež podle § 205 tr. zákoníku. Předmět útoku na úseku majetkové trestné činnosti nevykazuje podstatné rozdíly oproti majetkové trestné činnosti, spáchané osobami dospělými. Jedná se převážně o krádeže věcí v obchodech, krádeže vloupáním do zaparkovaných motorových vozidel, krádeže odložených věcí v restauracích či na diskotékách, vloupání do různých objektů, kanceláří či bytů.

Například Čírtková³⁵ uvádí, že „*Děti a mladiství mají nejčastěji políčeno na sortiment papírnictví, sportovních potřeb, zvukových nosičů a videokazet. Jako nekalé zákazníci je lze rovněž potkat u prodeje hodinářského zboží a knih či časopisů*“, to vše v souvislosti s pácháním majetkové trestné činnosti v prodejnách.

V souběhu s pácháním majetkové trestné činnosti úzce souvisí páchání trestných činů porušování domovní svobody podle § 178 tr. zákoníku, či trestných činů poškození cizí věci podle § 228 tr. zákoníku. Dále též trestný čin neoprávněné užívání cizí věci podle § 207 tr. zákoníku, zejména se pak jedná o neoprávněné užívání cizího motorového vozidla, zde se však většinou jedná o majetek ve vlastnictví osob blízkých, převážně osob z okruhu rodiny mladistvých pachatelů.

Další výraznou skupinou trestných činů, jichž se dopouští mladiství pachatelé, jsou trestné činy proti životu a zdraví, tedy trestné činy s prvkem násilí, nebo s pohrůzkou užití násilí. Jedná se zejména o trestné činy ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku, výtržnictví podle § 358 tr. zákoníku, vydírání podle § 175 tr. zákoníku a trestné činy loupež podle § 173 tr. zákoníku.

³⁵ ČÍTRKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, s. 251

Pokud se jedná o skupinu trestných činů obecně nebezpečných jedná se zde zejména o trestné činy, související s nedovolenou výrobou nebo držením omamných a psychotropních látek a jedů ve smyslu ustanovení § 283, § 284 a § 286 tr. zákoníku.

U trestné činnosti na úseku mravnostních trestných činů se jedná zejména o trestné činy pohlavní zneužití podle § 187 tr. zákoníku, v ojedinělých případech i o trestné činy znásilnění podle § 185 tr. zákoníku.

Z policejní praxe autora této práce je zřejmé, že v případě osob nezletilých a mladistvých ve věku do 18 let jsou nejčastěji spáchanými trestnými činy provinění či činy jinak trestné krádež podle § 205 tr. zákoníku, poškození cizí věci podle § 228 tr. zákoníku, dále pak činy jinak trestné ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku, vydírání podle § 175 tr. zákoníku a loupež podle § 173 tr. zákoníku (v případě činů jinak trestných ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku, vydírání podle § 175 tr. zákoníku a loupež podle § 173 tr. zákoníku, spáchaných nezletilými osobami, se jedná převážně o odhalenou trestnou činnost související se šikanou ve školách), jiné formy trestné činnosti páchané nezletilci a mladistvými jsou sporadické. Před přijetím nového trestního zákoníku, platného od 1.1.2010 byl dále i osobami nezletilými a mladistvými poměrně často páchán čin jinak trestný řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění ve smyslu ustanovení § 180d) z. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, kdy však trestnost uvedeného činu zanikla v důsledku nabytí platnosti nového trestního zákoníku.

Struktura majetkové trestné činnosti, páchané mladistvými provinilci, tj. osobami ve věku mezi 15 – 18 lety je oproti majetkové trestné činnosti, páchané nezletilci, již odlišná. Stejně jako u nezletilých delikventů u mladistvých provinilců dochází nejčastěji k páchání provinění krádež podle § 205 tr. zákoníku, poškození cizí věci podle § 228 tr. zákoníku a porušování domovní svobody podle § 178 tr. zákoníku, ovšem oproti nezletilým pachatelům narůstá výše způsobené škody, kdy trestná činnost je páchána kvalifikovanějším způsobem, dochází k zcizování věcí, které nejsou užity k bezprostřední spotřebě, ale odcizené věci jsou porůznu, nejčastěji po zastavárnách, či bazarech, odprodávány za finanční úplatu. Z takto získaných prostředků si mladiství uspokojují své osobní potřeby, nejčastěji si za takto získané finanční prostředky opatřují drogu, alkohol, oblečení, či tyto prostředky utrácí po diskotékách.

Dalšími frekventovanými proviněními osob mladistvých jsou provinění ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku, oproti nezletilým delikventům je patrný nárůst provinění výtržnictví podle § 358 tr. zákoníku. Dále se jedná stejně jako u nezletilých delikventů o provinění vydírání podle § 175 tr. zákoníku a loupež podle § 173 tr. zákoníku, dále pak o provinění pohlavní zneužití podle § 187 tr. zákoníku. Stejně jako u nezletilých delikventů

bylo poměrně častým proviněním provinění řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění ve smyslu ustanovení § 180d) z. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, (jehož trestnost však zanikla v důsledku nabytí platnosti nového trestního zákoníku s datem platnosti od 1.1.2010) , zde však již poměrně často i v souběhu s proviněním ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku.

Pozitivní vývoj, alespoň z hlediska policejních statistik okresu Jablonec nad Nisou, nastal u rasově motivovaných trestných činů, spáchaných mládeží, tj. v případě provinění či činů jinak trestných, jimiž pachatelé útočí na jiný národ, jeho jazyk, rasu nebo vyznání ve smyslu ustanovení § 355 a § 356 tr. zákoníku, kdy tato trestná činnost spáchaná mládeží, je oproti minulým létům, zcela výjimečná.

Z obecného hlediska spáchaných trestných činů mládeží lze konstatovat, že mládež a nezletilí se trestné činnosti v mnohem větší míře dopouští ve větších městech, než na vesnicích. Například Vágnerová³⁶ uvádí, že „*Z demografického hlediska je **míra kriminality vyšší ve městech**, především v jejích určitých částech (ve vylidněných oblastech, sídlištích apod.). Ve velkých městech je spácháno přibližně pětikrát víc zločinů než na malých městech a na venkově*“. Ve shodě s uvedenou autorkou Matoušek a Kroftová³⁷ uvádí, že „*Největší dynamiku v růstu kriminality mají ovšem velká města, v nichž bohatství neznamena jen stabilitu, ale také výzvu a příležitost pro páčání trestné činnosti, kterou se zatím nedaří snižovat ani prevencí, ani represivními opatřeními*“. Domníváme se tedy, že městská mládež se trestné činnosti dopouští mnohem častěji, než mládež bydlící na vesnicích. Je zřejmé, že anonymita městského prostředí v interakci s dalšími kriminogenními faktory jako jsou např. neúplnost rodiny, či lhostejnost rodičů ke způsobu trávení volného času mladistvých a nezletilých, působí na vyšší rizikovost spáchání trestné činnosti, a to v případech, kdy dítě vyrůstá v typicky městském prostředí, než když dítě vyrůstá ve vesnickém prostředí.

Dále se domníváme, že nejčastější motivací trestné činnosti mládeže bývá tzv. „konzumní způsob života“ dnešní mladé generace. Dnešní mládež upřednostňuje, oproti tradičním hodnotám, materiální způsob života, tj. „žít a užívat si“, teď hned. V případě drogové kriminality se jedná povětšinou o motivaci „poznat dosud nepoznané“, též snaha nelišit se od vrstevníků, kteří již drogu vyzkoušeli. Při rozhovorech s mladistvými delikventy se tito výrazům jako účta k druhému, účta k životu, účta k majetku druhého, vzdělání, škodlivost užívání drog jak na psychiku mladého člověka, tak z hlediska zdravotního,

³⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha:Portál 2004, s. 808

³⁷ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha:Portál, 2003, s. 97

povětšinou jen ušklíbají, či při výsledku netečně sedí, nebo naopak jsou arogantní, až vyzyvaví. Nelze však všechny nezletilé a mladistvé provinilce generalizovat, neboť při vyšetřování trestné činnosti mládeže se setkáváme i s nezletilými a mladistvými provinilci, kteří svého jednání upřímně litují, jejich vybočení z normálního způsobu života je ojedinělé a mají i snahu odčinit škodlivé následky jimi způsobeného činu.

2.10 Specifika vyšetřování trestné činnosti mladistvých a nezletilých osob

S datem 1.1.2004 vstoupil v účinnost speciální zákon, upravující vyšetřování trestných činů, spáchaných osobami nezletilými a mladistvými, tj. osobami ve věku do 18 let, a to z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Uvedený z. č. 218/2003 Sb. je v speciálním postavení vůči trestnímu řádu, tj. z. č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších novel a vymezuje a upřesňuje postupy platné při vyšetřování činů jinak trestných a provinění, spáchaných nezletilými a mladistvými pachateli, tedy samostatně upravuje oblast trestního práva, týkající se osob nezletilých a osob mladistvých. Samotný účel z. č. 218/2003 Sb., 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže a jeho vztah k jiným zákonům je přesně vymezen v ustanovení § 1 citovaného zákona, jehož znění je pro podmínky této práce nutné odcitovat: „*Tento zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže. Projednáním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páchání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem, řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páchání protiprávních činů*“³⁸.

Výše uvedený z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže tedy samostatně upravuje oblast trestního práva, týkající se osob nezletilých a osob mladistvých, když v minulosti, tj. do doby nabytí účinnosti citovaného zákona, oblast trestního práva, týkající se osob nezletilých a osob mladistvých, nebyla speciálně upravena a vyšetřování trestné činnosti mladistvých a nezletilých pachatelů upravoval pouze z. č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších novel.

Z některých zásadních odlišností při vyšetřování trestné činnosti nezletilců a mladistvých osob, oproti stavu před datem nabytí účinnosti z. č. 218/2003 Sb., zákon o

³⁸ ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, komentář*. 1.vyd. Praha:C.H.Beck, 2004, s. 1

soudnictví ve věcech mládeže, zmíníme pouze několik zásadních ustanovení, neboť obsírnější rozbor citovaného zákona by vydal na samostatnou práci.

Jako zásadní rozdíly, oproti létům minulým, zejména vnímáme skutečnost, že orgány činné v trestním řízení, soudci, jakožto i úředníci Probační a Mediační služby ČR, podílející se na vyšetřování trestné činnosti osob nezletilých a mladistvých, musí absolvovat zvláštní průpravu, týkající se zacházení s mládeží. Dále se jedná o zřízení specializovaných senátů soudů všech úrovní, tzv. soudů pro mládež, či o možnost uložení výchovných opatření, jež „*usměrňují způsob života mladistvého, a tím podporují a zajišťují jeho výchovu*“³⁹. Jako zásadní se dále jeví ustanovení § 42/2 z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže tj. povinnost, že mladistvý musí mít obhájce již od okamžiku, kdy jsou proti němu užitá opatření ve smyslu citovaného zákona, či provedeny úkony podle trestního řádu. Oproti minulosti tak zákonodárce posunul povinnost nutné obhajoby hluboko před povinnost nutné obhajoby po samotném zahájení trestního stíhání ve smyslu ustanovení § 160/1 z. č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších novel. Další odlišností je ustanovení § 37 z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, které oproti ustanovení § 18 z. č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších novel, **ukládá vést řízení proti mladistvému u soudu pro mládež, v jehož obvodu působnosti mladistvý bydlí**, když podle trestního řádu, tj. z. č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších novel, trestní řízení vede soud, v jehož obvodu byl čin spáchán. Dále se jedná o ustanovení § 52, § 53 a § 54 z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, které upravuje ochranu soukromí mladistvých a veřejnost řízení proti mladistvému, když v ustanovení § 53/1 citovaného zákona se hovoří, že „*nestanoví-li tento zákon jinak, nikdo nesmí jakýmkoliv způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména, a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat*“⁴⁰.

V řízení ve věcech dětí mladších patnácti let, které je upraveno ustanoveními § 89 - § 96 cit. zákona, se jedná zejména o skutečnost, že v případě, pokud se nezletilý, tj. dítě ve věku do 15 let, dopustí činu jinak trestného, soud pro mládež učiní opatření potřebná k jeho nápravě přičemž těmito opatřeními jsou⁴¹ :

✓ **dohled probačního úředníka**

³⁹ ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, komentář*. 1.vyd. Praha:C.H.Beck, 2004, s. 189

⁴⁰ ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, komentář*. 1.vyd. Praha:C.H.Beck, 2004, s. 525

⁴¹ ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, komentář*. 1.vyd. Praha:C.H.Beck, 2004, s. 834

- ✓ **zařazení do terapeutického, psychologického, nebo jiného výchovného programu ve středisku výchovné péče**
- ✓ **uložení ochranné výchovy**

V rámci vyšetřování trestné činnosti, spáchané osobami mladistvými a osobami nezletilými, je za podstatný rozdíl, zda-li se jedná o dítě ve věku do 15 let, či o dítě ve věku mezi 15 – 18 lety, tj. osoby mladistvé. V případě dětí do 15 let věku se jedná o osoby, které nejsou trestně odpovědné⁴². Oproti tomu mladiství, tj. jedinci ve věku 15 – 18 let, jsou již osobami trestně odpovědnými a v případě, pokud je zjištěno, že byť mladistvý, se dopustil protiprávního jednání, tj. provinění, je v rámci přípravného trestního řízení za obligatorní postup ve smyslu ustanovení § 160 z. č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších novel, tj. zahájení trestního stíhání. Policejním orgánem je vyhotoveno usnesení o zahájení trestního stíhání konkrétní osoby mladistvého ve smyslu ustanovení § 160/1 z. č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších novel, eventuálně ve smyslu ustanovení § 160/1,5 z. č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších novel. Uvedené usnesení o zahájení trestního stíhání musí být doručeno mladistvému, obviněnému a jeho obhájci, neboť v případě mladistvých, obviněných se jedná o institut tzv. nutné obhajoby ve smyslu ustanovení § 42/2 z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Obhájce si může mladistvý zvolit sám, případně mu může být zvolen jeho zákonnými zástupci, případně i příbuzným v pokolení přímém, jeho sourozencem, osvojitelem, manželem, druhem, jakož zúčastněnou osobou, přičemž tyto osoby mohou takto učinit i proti vůli mladistvého, obviněného⁴³. V případě, že mladistvý, obviněný, ani žádná z jiných výše uvedených osob, si obhájce nezvolí, je obhájce mladistvému, obviněnému ustanoven opatřením místně příslušného soudu pro mládež. Dále je nutno předmětné usnesení o zahájení trestního stíhání doručit zákonným zástupcům mladistvého, obviněného, dále orgánu sociálně právní ochrany dětí (dále bude uváděno jako OSPOD) místně příslušné obce s rozšířenou působností a též orgánu Probační a Mediační služby ČR (dále bude uváděno jako PaM Služba ČR). Po doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání všem zúčastněným osobám nastává samotná fáze vyšetřování, v níž jsou prováděny veškeré úkony směřující k řádnému objasnění věci, jimiž jsou veškeré neodkladné a neopakovatelné úkony jako např. výslech mladistvého, obviněného, výslechy svědků,

⁴² Viz. ustanovení § 11/1d). z. č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších novel a ustanovení § 89/1 z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších novel

⁴³ Viz. ustanovení § 42, § 43 a § 44 z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších novel

provádění rekognice, vyšetřovacích pokusů, vyžadování znaleckých posudků, odborných vyjádření apod.

Při samotném výslechu mladistvého, obviněného, se tohoto úkonu účastní mladistvý, obviněný, jeho obhájce, práva účastnit se výslechu má dále pracovník místně příslušného OSPOD, úředník PaM Služby ČR a dále též zákonný zástupce mladistvého, obviněného, když zákonný zástupce mladistvého obviněného má právo účastnit se všech těch úkonů, kterých se podle zákona může zúčastnit mladistvý⁴⁴. V rámci svého výslechu se může mladistvý vyjádřit ke všem skutečnostem, které zeslabují, či vyvracují obvinění vůči němu, uvádět veškeré skutečnosti a činit návrhy na doplnění dokazování, které svědčí v jeho prospěch. Návrhy, žádosti či opravné prostředky v rámci obhajoby může podávat též samozřejmě obhájce, dále i zákonný zástupce mladistvého či OSPOD. Po ukončení vyšetřování je rozhodnuto, zda-li policejní orgán věc předán s návrhem na podání obžaloby dozorujícímu státnímu zástupci, případně policejní orgán rozhodne o jiném postupu, v případě, pokud je trestní stíhání mladistvého již zahájeno ve smyslu ustanovení § 160 z. č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších novel, se jedná o případný návrh státnímu zástupci na zastavení trestního stíhání, v případě, kdy nebylo dosud trestní stíhání mladistvého zahájeno ve smyslu ustanovení § 160 z. č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších novel, se jedná zejména o odložení věci ve smyslu ustanovení § 159a/1 z. č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších novel, případně o odevzdání věci ve smyslu ustanovení § 159a/1a) z. č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších novel, nově, s účinností od 1.1.2010, může o odložení věci rozhodnout i státní zástupce a to ve smyslu ustanovení § 159a/4 z. č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších novel. Pokud je státnímu zástupci předkládána věc s návrhem na podání obžaloby na mladistvého provinilce, součástí vyšetřovacího spisu je dále podrobná zpráva o osobních a rodinných poměrech mladistvého, kterou vypracovává pracovník místně příslušného OSPOD, když tato zpráva je důležitou součástí pro další rozhodování místně příslušného soudu pro mládež a též pro státního zástupce, který může mladistvému ve smyslu ustanovení § 10/2 z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, uložit, s souhlasem mladistvého, výchovná opatření již v průběhu přípravného trestního řízení, tedy v době ještě před pravomocným rozhodnutím soudu pro mládež o vině mladistvého. Pokud státní zástupce uzná za dostačující podklady pro podání obžaloby, vyšetřovací spis postupuje místně příslušnému soudu pro mládež s podáním obžaloby na mladistvého pro konkrétní provinění a již

⁴⁴ Viz. ustanovení § 43/1,2 z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších novel

v soudním řízení soud pro mládež rozhoduje o případné vině, či nevině mladistvého delikventa. Je za nutné zdůraznit, že i samotné řízení před soudem pro mládež, tj. hlavní líčení a veřejné zasedání, je vždy neveřejné, avšak na návrh mladistvého může být hlavní líčení, nebo veřejné zasedání konáno veřejně⁴⁵. Samotný rozsudek je vyhlašován veřejně v hlavním líčení a to za přítomnosti mladistvého, samotný rozsudek, pokud je uveřejňován prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, může být uveřejněn pouze bez uvedení jména a příjmení mladistvého provinilce, či bez dalších identifikačních údajů, ze kterých by bylo možno mladistvého provinilce konkrétně identifikovat, přičemž předseda senátu soudu může rozhodnout i o jiném způsobu uveřejnění, či o omezeních, s tímto spojenými⁴⁶.

V případě prošetřování činů jinak trestných, spáchaných osobami nezletilými, tj. dětmi ve věku do patnácti let, **nelze**, jak již výše uvedeno, **zahájit**, z důvodů uvedených v znění § 11/1d) z. č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších novel, **trestní stíhání osoby nezletilé**. V uvedeném případě pak policejní orgán pouze zahájí úkony trestního řízení ve smyslu ustanovení § 158/3 z. č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších novel a v rámci prověřování zajistí veškeré důkazy tak, aby mohlo být rozhodnuto o dalším postupu. V případě zjištění, že nezletilý se dopustil činu jinak trestného, policejní orgán spis předkládá státnímu zástupci se závěrečnou zprávou o výsledku prošetřování o podezření ze spáchání činu jinak trestného a státní zástupce spis předkládá místně příslušnému soudu pro mládež k projednání, s návrhem na uložení opatření, potřebných k jeho nápravě, přičemž tato opatření jsme si v této kapitole, již uvedli. Zde je za nutné zdůraznit, že v rámci prověřování trestné činnosti nezletilých provinilců má nezastupitelnou roli místně příslušný OSPOD, který takřkajíc v uvedené fázi přípravného řízení nahrazuje a zastupuje roli obhájce, který v uvedené fázi přípravného řízení dítě nezastupuje, vyjma případů, pokud by zákonným zástupcem, či jinou oprávněnou osobou byl k zastupování dítěte zvolen. Samotné soudní projednání věci pak probíhá ne v rámci trestního řízení, ale v řízení civilním.

Jak již bylo výše uvedeno v této kapitole, pojednávající o vyšetřování trestné činnosti mladistvých a nezletilých provinilců, specializovaní policisté a státní zástupci, a taktéž soudci soudů pro mládež, tedy všichni ti, kteří se podílejí na odhalování a vyšetřování trestné činnosti osob nezletilých a mladistvých, musí absolvovat zvláštní průpravu, týkající se zacházení s mládeží. Pokud se týče policistů, pak autor této práce, který je též specializován na odhalování a vyšetřování trestné činnosti osob nezletilých a mladistvých, musel tak, jako

⁴⁵ Viz. ustanovení § 54/1,2 z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších novel

⁴⁶ Viz. ustanovení § 54/ z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších novel

všichni ostatní policisté, absolvovat třídní školicí kurz, kdy po absolvování tohoto kurzu získá každý policista, který se účastnil, certifikát o absolvování příslušného kurzu. V případě státních zástupců a soudců je praxe obdobná kurzům policistů, kdy taktéž na každém státním zastupitelství je vyčleněn minimálně jeden státní zástupce – specialista na trestní řízení ve věcech trestné činnosti spáchané osobami mladistvými a nezletilými. Speciální zaměření soudců vyplývá již ze samotného zařazení u soudů pro mládež.

Dále je nutno zmínit, že v případě odhalování a vyšetřování trestné činnosti osob mladistvých je trestní řízení vedeno vždy policisty, specialisty na mládež z místně a věcně příslušných Územních odborů Služby kriminální policie a vyšetřování, a to i v případě těch provinění, kde je dle věcné příslušnosti povinen konat Územní odbor vnější služby, tj. nejčastěji policisté z obvodních oddělení, či oddělení dopravní služby. Pokud se týče okresu Jablonec nad Nisou, tak i v případě činů jinak trestných, u kterých je dáno podezření, či již bylo prokázáno, že činu jinak trestného se dopustila osoba nezletilá, prověřování v rámci trestního řízení konají policisté, specialisté na mládež z Územního odboru Služby kriminální policie a vyšetřování, a totéž i v případě činů jinak trestných, kde je dle věcné příslušnosti povinen konat prověřování Územní odbor vnější služby.

Pokud můžeme hodnotit, zda-li z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, oproti minulosti, tj. do doby nabytí své účinnosti, tj. do 31.12.2003, přinesl některé zlepšení v rámci odhalování a vyšetřování trestné činnosti osob mladistvých a nezletilých, uvádíme, že při vyšetřování trestné činnosti osob mladistvých spíše převažují negativa, než-li pozitivita. Naopak v případě prověřování činů jinak trestných, spáchaných osobami nezletilými, v daném případě tedy osobami do 15 let věku, uvádíme, že předmětný zákon je pozitivní, oproti létům minulým.

Domníváme se, že samotné přípravné řízení, vedené proti osobám mladistvých pachatelů, je zdoluhavé a též ekonomicky náročné. Dozorující státní zástupci, v případě, kdy je mladistvým provinění spácháno společně s osobou dospělou, žádají tzv. oddělené vedení přípravného řízení, což znamená, že v jedné věci jsou vedeny dva trestní spisy, zvlášť k osobě mladistvého, zvlášť k osobě dospělého pachatele. V rámci přípravného řízení se tedy pachatelé musí vyslýchat nadvakrát, jednou v pozici obviněného, podruhé v pozici svědka a mnohdy tak dochází k účelovému maření vyšetřování ze strany pachatelů, při tomto způsobu vyšetřování. Též se nám zdá nešťastné ustanovení § 37/1 z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, upravující místní příslušnost. Orgány činné v trestním řízení tak vyšetřují například čin spáchaný mladistvým na druhém konci republiky, veškeré úkony spojené s vyšetřováním jsou pak dožadovány na místně příslušné útvary Policie ČR a opět

dochází k značným časovým prodlevám, nemluvě o skutečnosti, v jakém stavu jsou tato dožadování zpracovávána a vyřizována. Též institut zákazu zveřejňování veškerých informací k mladistvým pachatelům až do vynesení rozsudku, se nám zdá nešťastný, smysl uvedeného ustanovení bychom chápali v případě tzv. prvopachatelů, ne však již v případě mladistvých pachatelů se sériovou trestnou činností, se zvláště závažnou trestnou činností či v případě tzv. mladistvých recidivistů. Domníváme se tedy, že oproti minulosti výrazný přínos citovaný zákon, v řízeních, vedených proti mladistvým osobám, nepřinesl.

Oproti tomu v řízeních, vedených proti nezletilým pachatelům, vidíme pozitivní přínos z. č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zejména pak ve skutečnosti, že **věc nezletilého provinilce je projednávána v řízení před soudem, byť v tzv. civilním řízení.** Domníváme se, že v mnoha případech nezletilých pachatelů má tato zkušenost odstrašující účinek a dochází tak v mnoha případech k nápravě těchto nezletilých pachatelů. Též ustanovení § 93 citovaného zákona, tj. **možnost uložení opatření nezletilým pachatelům,** má své opodstatnění a mnohými soudy pro mládež je tato možnost i využívána. Zejména se jedná o možnost uložení opatření zařazením do terapeutického, psychologického, nebo jiného výchovného programu ve středisku výchovné péče, či o opatření dohledu probačního úředníka, když možnost uložení opatření ochranné výchovy byla již v době, před nabytím účinnosti citovaného zákona.

Závěrem této kapitoly bychom rádi zdůraznili, že pro všechny orgány, které se zabývají odhalováním a vyšetřováním všech forem trestné činnosti, páchané mladistvými a nezletilými delikventy, je tato činnost náročným úkolem, vyžadujícím jak odborné, tak i psychologické dovednosti, jakožto i větší míru „životních zkušeností“.

2.11 Prevence trestné činnosti osob mladistvých a nezletilých

V případě prevence trestné činnosti, páchané mladistvými a nezletilými jedinci musí jít zejména o širokou spolupráci všech orgánů a organizací, ať již státních, či nestátních a to jak na úseku celorepublikovém, tak zejména pak na úseku obecních a místních správ.

V současné době v ČR, na celorepublikové úrovni, nejvýše stojí jako státní orgán Republikový výbor pro prevenci kriminality, jehož součástí jsou zástupci všech zainteresovaných ministerstev, jakožto i zástupci Mezirezortní protidrogové komise. Tomuto výboru pak předsedá ministr vnitra, když tento orgán má k dispozici státní prostředky, používané k podpoře komplexních programů na místní úrovni. Též jednotlivá samostatná ministerstva, zejména pak Ministerstvo vnitra, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a ministerstvo práce a sociálních věcí si vedou samostatné programy, zabývající se

preventivními programy, určenými k prevenci trestné činnosti osob mladistvých a nezletilých. Na obecní úrovni se pak jedná zejména o zřizování komisí pro prevenci dětské kriminality, v jejímž čele stojí nejčastěji koordinátor a členy jsou odborníci, zabývající se problematikou dětské kriminality.

Obecně vzato musí zejména na místních úrovních docházet v rámci předcházení dětské kriminality k úzké spolupráci všech zainteresovaných složek, zejména pak ke spolupráci školy jak se státními orgány, tak zejména s rodinou dítěte, ke spolupráci školy s policií, jak republikovou, tj. Policií ČR, tak s Městskou policií, zejména ve větších městech, ke spolupráci OSPOD jak s rodinou, tak se státními orgány apod. Všechny zainteresované složky musí ve shodě vytvářet a rozvíjet preventivní programy, jako např. „*předškolní programy pro děti, programy určené rodičům, programy vázané na školu, vrstevnické programy, komunitní programy či programy podporující uplatnění mládeže na trhu práce*“⁴⁷, tak, aby se minimalizovala možnost samotného vzniku problému, tj. vzniku samého delikventního jednání.

Není smyslem této práce rozebírat množství jednotlivých preventivních programů, zabývajících se prevencí kriminality dětí, neboť na toto téma by zcela jistě šlo vypracovat samostatnou práci. Musíme si připustit skutečnost, že tak, jako je naše společnost jiná, než před 20, 30 či 50 lety, tak i dnešní děti své dětství prožívají jinak, než jak své dětství prožívali jejich rodiče. Dnešní děti, tak, jak uvádíme v první kapitole této práce, svůj volný čas nejčastěji tráví ve společnosti masmédií, zejména internetu, kde jim jsou jako vzory předkládány pseudohvězdy typu vítězů různých rádoby soutěží, či různých rádoby pořadů. Naše děti se s těmito pseudohvězdami ztotožňují a tyto jim nahrazují přirozený vzor, tj. nás rodiče, neboť my, rodiče, na ně nemáme v dnešní uspěchané době čas. A pokud my, tj. rodiče, své děti necháme napospas vlivu těchto masmédií, domníváme se, že můžeme vymýšlet a realizovat další a další preventivní programy, avšak nezabráníme tomu, aby problém dětské kriminality vymizel, či aby byl minimalizován.

⁴⁷ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 97

3 Praktická část

3.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části této bakalářské práce je zjistit nejčastější druh kriminální činnosti, páchané mladistvými a nezletilými osobami a dále zjistit pohnutky, které mladistvé a nezletilé vedou k páchání trestné činnosti. V rámci této praktické části práce se pokusíme potvrdit, či vyvrátit stanovené předpoklady, které budou nastoleny v samostatné, níže uvedené kapitole.

V rámci zjišťování nejčastějšího druhu kriminální činnosti, páchané mladistvými a nezletilými osobami budeme vycházet z oficiálních policejních podkladů za období roků 2005, 2006, 2007, 2008 a 2009, vedených Policií České republiky, Policejním Prezidiem Policie České republiky a dále budeme vycházet z údajů uvedených Českým statistickým úřadem. V praktické části této bakalářské práce budeme uvádět územní celky Jablonec nad Nisou a Liberecký kraj. Statistiky skutků, které budou následně uváděny, se týkají osob ve věku do 18 let.

V rámci zjišťování pohnutek, které mladistvé a nezletilé vedou k páchání trestné činnosti, budeme vycházet z metody rozhovoru, která byla použita v období let 2009 – 2010, v případě celkem 35 mladistvých a nezletilých provinilců, kteří byli vyšetřováni či prověřováni pro svou trestnou činnost na Územním odboru Služby kriminální policie a vyšetřování při Krajském ředitelství Policie ČR Libereckého kraje, Územní odbor Jablonec nad Nisou.

3.2 Stanovené předpoklady

V rámci stanovení předpokladů, týkajících se zjišťování nejčastějšího druhu kriminální činnosti, páchané mladistvými a nezletilými osobami předkládáme tyto předpoklady:

1. Nejčastějším druhem kriminální činnosti, páchané mladistvými a nezletilými osobami za sledované období let 2005 – 2009 je majetková trestná činnost.
2. Za sledované období let 2005 – 2009 má kriminalita mládeže stoupající tendenci a to jak v okrese Jablonec nad Nisou, tak v rámci Libereckého kraje.

V rámci stanovení předpokladů, týkajících se zjišťování pohnutek, které mladistvé a nezletilé vedou k páchání trestné činnosti předkládáme tento předpoklad :

3. Nejčastější pohnutkou, vedoucí mladistvé a nezletilé osoby k páčání trestné činnosti je skutečnost, že tímto protiprávním jednáním si opatřují prostředky pro uspokojení svých potřeb.

3.3 Použité metody při zjišťování stanovených předpokladů

Při zpracování praktické části této bakalářské práce bylo použito následujících metod:

- porovnání podkladových údajů, vedených Policií České republiky, Policejním Prezidiem Policie České republiky k okresu Jablonec nad Nisou a k Libereckému kraji
- metody rozhovoru s jednotlivými klienty, za využití trestních spisů, vedených k těmto klientům a za využití dokumentace, či poznatků, vedených k těmto osobám místně příslušným Oddělením sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)

V případě porovnání podkladových údajů, vedených Policií České republiky, Policejním Prezidiem Policie České republiky k Libereckému kraji, jako územnímu celku, je třeba zdůraznit, že do 31.12.2008 v rámci Policie České republiky okresy Liberec, Česká Lípa a Jablonec nad Nisou, byly zařazeny pod řízení tehdejšího Krajského ředitelství PČR, Správy Severočeského kraje, přičemž okres Semily do uvedeného data spadal pod řízení tehdejšího Krajského ředitelství PČR, Správy Východočeského kraje, kdy s datem 1.1.2009 byl okres Semily zařazen pod řízení Krajského ředitelství PČR, Správy Severočeského kraje. Od data 1.1.2010 spadají již všechny zmiňované okresy Liberec, Česká Lípa, Jablonec nad Nisou a Semily pod řízení nově vzniklého Krajského ředitelství PČR Libereckého kraje. Při samotném zpracování a vyhodnocování statistických údajů za Liberecký kraj jsme tedy museli, za období let 2005 – 2008, vyčlenit údaje k okresům Liberec, Česká Lípa a Jablonec nad Nisou ze statistik, zpracovávaných za Krajské ředitelství PČR, Správu Severočeského kraje a k okresu Semily ze statistik zpracovávaných za Krajské ředitelství PČR, Správu Východočeského kraje, přičemž za rok 2009 již byly údaje ke všem čtyřem okresům Libereckého kraje zpracovávány Krajským ředitelstvím PČR, Správou Severočeského kraje. Za období let 2005-2008 jsme tedy statistické údaje za okresy Liberec, Česká Lípa, Jablonec nad Nisou a Semily sečetli pro potřeby Libereckého kraje.

Ověřování stanovených předpokladů, v případě zjišťování nejčastějšího druhu kriminální činnosti, páchané mladistvými a nezletilými osobami bude provedeno srovnáním a vyhodnocením podkladových údajů, za účelem potvrzení, či vyvrácení stanovených předpokladů.

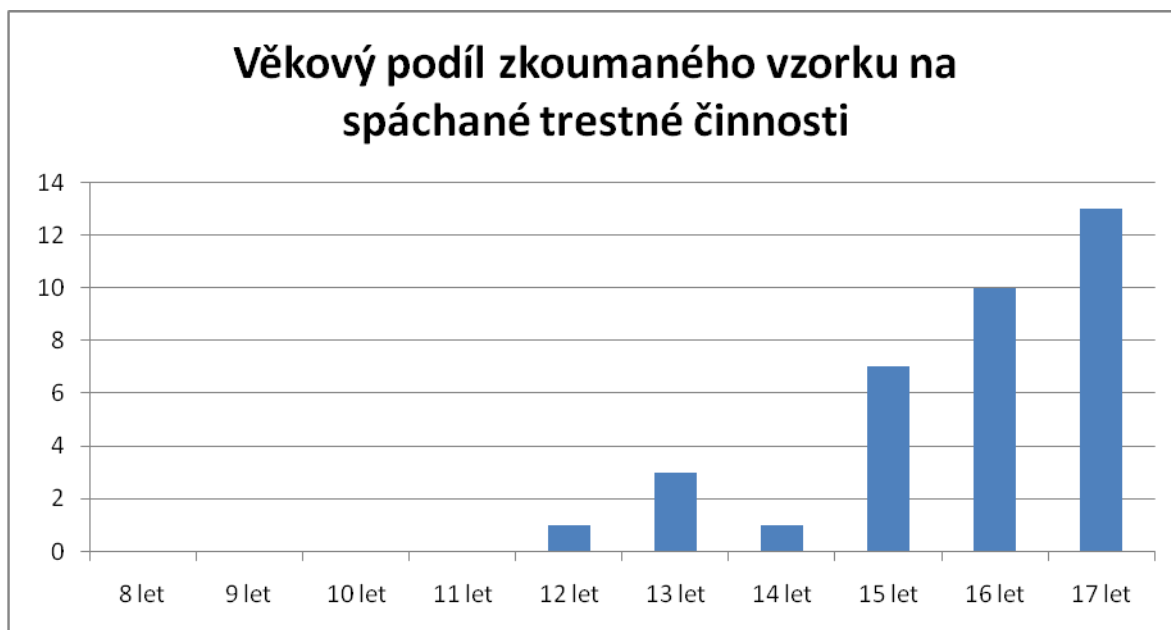
V případě metody rozhovoru tvořilo zkoumaný vzorek celkem 35 klientů a to jak osob, mladších 15 let, tedy osob nezletilých, tak osob mladistvých ve věku 15 – 18 let, přičemž vždy se jednalo o osoby prověřované či vyšetřované Územním odborem Služby kriminální policie a vyšetřování v Jablonci nad Nisou a to v průběhu let 2009 až 2010, pro jejich trestnou činnost nejrůznějšího charakteru.

Ověřování jednotlivých předpokladů bude rozděleno do samostatných kapitol, přičemž každá z kapitol bude obsahovat zpracované tabulky s uvedením veškerých zkoumaných náležitostí a pro lepší názornost budou zpracovány grafy.

3.4 Charakteristika zkoumaného vzorku

Námi zkoumaný vzorek tvořilo celkem 35 jedinců, z toho 5 osob mladších 15 let, tj. osob nezletilých a 30 osob mladistvých, tj. ve věku 15 – 18 let, přičemž vždy se jednalo o osoby prověřované či vyšetřované Územním odborem Služby kriminální policie a vyšetřování v Jablonci nad Nisou a to v průběhu let 2009 až 2010, pro jejich trestnou činnost nejrůznějšího charakteru. Zkoumaný vzorek tvořilo celkem 34 chlapců ve věku od 12 do 18 let a jedna dívka ve věku 17 let. Pro lepší orientaci uvádíme v grafické podobě, pomocí grafu č. 1, jednotlivé počty nezletilých a mladistvých osob ze zkoumaného vzorku, dle věkového zastoupení.

Graf č. 1 - věkový podíl zkoumaného vzorku

Zdroj: vlastní konstrukce

3.4.1 Zkoumané lokality

Okres Jablonec nad Nisou

Okres Jablonec nad Nisou je okresem příhraničním. Na severu hraničí s Polskou republikou, a to v délce 18,1 km, na západě s okresem Liberec a na jihu a východě sousedí s okresem Semily. Svou rozlohou 402 km² patří mezi nejmenší okresy v republice, hustotou 223,9 obyvatel na km² se však řadí mezi prvních deset v republice.

Reformou státní správy byla k 1. 1. 2000 Česká republika nově rozdělena na 14 krajů (NUTS3). Okres Jablonec nad Nisou se tak spolu s okresy Liberec, Česká Lípa a Semily stal součástí Libereckého kraje. K 1. 1. 2003 nabyla platnosti reforma státní správy, při které byly zrušeny okresní úřady a současně byly stanoveny územní obvody pověřených obcí II. stupně a správní obvody obcí s rozšířenou působností III. stupně. Touto reformou však nebyly zrušeny okresy jako územní jednotky. Správní obvody obcí s rozšířenou působností územně neodpovídají hranicím okresu. V okrese se nachází 34 obcí, z toho 8 měst. K 31. 12. 2008 žilo ve všech obcích okresu celkem 90 076 obyvatel. Středisky osídlení jsou především město Jablonec nad Nisou (45 254 obyvatel), dále Tanvald (6 979 obyvatel) a Železný Brod (6 486 obyvatel). Ve městech k uvedenému datu žilo 81,0 % obyvatel okresu. Z celkové plochy okresu připadá 55,4 % na lesní půdu, 32,2 % zaujímá zemědělská půda.

Dlouhodobě pozitivním rysem okresu byla nízká míra registrované nezaměstnanosti, která zde dosahovala nejnižší hodnoty v rámci okresů Libereckého kraje. V roce 2009 se však situace změnila. K 31. 12. 2009 dosáhla úroveň míry registrované nezaměstnanosti v tomto okrese 12,01 % a jednalo se tak o druhou nejvyšší míru v rámci okresů Libereckého kraje. Ve srovnání 77 okresů celé České republiky se pak okres Jablonec nad Nisou zařadil na 56. pozici. Ke konci roku 2009 bylo v evidencích úřadů práce jabloneckého okresu celkem 5 379 uchazečů o zaměstnání, z toho 5 223 uchazečů (tj. 97,1 % z celkového počtu) splnilo podmínku dosažitelnosti. K 31. 12. 2009 na 1 volné pracovní místo v okrese připadalo 35,39 uchazečů.

Jablonecký okres je mimořádně přitažlivým nejen pro domácí, ale i zahraniční návštěvníky svým bohatstvím přírodních krás, silnou kulturní tradicí a množstvím stavebních a uměleckých památek. Na území se rozprostírají Jizerské hory, nabízející v zimním období vhodné terény pro klasické i sjezdové lyžování. V letním období jsou vyhledávaným místem pro horskou cykloturistiku. V Jizerských horách leží významné přírodní lokality, mezi které patří především rašeliniště, místa se zajímavou flórou a potoky s četnými menšími vodopády.

Ke koloritu Jablonecka patří rozhledny. Nejznámější jsou Černá Studnice, Bramberk, Královka, Štěpánka a tanvaldský Špičák. Oblastí velkého turistického zájmu se stalo údolí Jizery. Řeka protéká divokými soutěskami a v letní sezóně je tak často využívána k vodní turistice.

(Český statistický úřad, Liberec. Liberecký kraj, charakteristika okresu Jablonec nad Nisou [online]. [Citováno 17.3.2010]. Aktualizováno 17.3.2010. Dostupné z:

http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_jn

Liberecký kraj

Liberecký kraj je tvořen okresy Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily a od 1. 1. 2003 se na jeho území nachází 10 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (obce III. stupně) a v rámci nich 21 územních obvodů pověřených obcí (obce II. stupně). Kraj se rozprostírá na severu České republiky. Území zahrnuje sever České kotliny, Jizerské hory, západní Krkonoše s Krkonošským podhůřím a východní část Lužických hor. Svým severním okrajem tvoří v délce 20 km státní hranici se Spolkovou republikou Německo, na kterou navazuje 130 km dlouhá hranice s Polskem. Východní část kraje sousedí s Královéhradeckým krajem, na jihu přiléhá ke Středočeskému kraji a na západě ke kraji Ústeckému. Liberecký kraj tvoří pouze 4,0 % území celé České republiky.

S výjimkou hlavního města Prahy je kraj se svými 3 163 km² nejmenším v republice. Zemědělská půda zaujímá 44,4 % rozlohy kraje, podíl orné půdy na celkové rozloze (21,4 %) je hluboko pod celostátním průměrem. Naopak výrazně vysoký podíl území kraje představuje lesní půda (44,3 %). Ke konci roku 2009 měl Liberecký kraj celkem 439 027 obyvatel (4,2 % z České republiky) a podle tohoto ukazatele je tak druhý nejmenší. Průměrná hustota 138,8 obyvatel na km² mírně převyšuje republikový průměr. Nejvyšší koncentrace obyvatel je v okresech Jablonec nad Nisou (224,7 obyvatel na km²) a Liberec (171,7 obyvatel na km²). K 31. 12. 2009 bylo na území kraje 215 obcí a průměrná rozloha obce činila 14,7 km². Podíl městského obyvatelstva činil 78,3 %. Méně urbanizován je pouze okres Semily, kde ve městech bydlelo pouze 58,6 % obyvatel. Se 101 625 obyvateli je hlavním centrem kraje Liberec. Druhým největším městem je Jablonec nad Nisou s 45 328 obyvateli.

Populační vývoj Libereckého kraje se výrazně neodchyluje od vývoje v ostatních krajích České republiky. Obyvatelstvo má proti republikovému průměru nepatrně mladší věkovou strukturu. Průměrný věk obyvatel kraje je 40,0 let, což je o 0,5 let méně než je republikový průměr. Věková skladba obyvatel je v jednotlivých oblastech kraje značně

rozdílná. Zatímco na Českolipsku patří populace k nejmladším v republice, naopak na Semilsku a Turnovsku je jednou z nejstarších.

Liberecký kraj má převážně průmyslový charakter. Je zde rozvinutý průmysl skla a bižuterie, výroba a zpracování plastů, strojírenství a odvětví zpracovatelského průmyslu s úzkou vazbou na výrobu automobilů. Tradiční textilní průmysl ztratil v důsledku útlumu v posledních letech svoje dominantní postavení. V zemědělství, které je pouze doplňkovým odvětvím, jsou hlavními plodinami obiloviny a pícniny v návaznosti na chov skotu. Nezanedbatelnou součástí ekonomiky Libereckého kraje je cestovní ruch. Hrubý domácí produkt na obyvatele v roce 2008 vykazoval 74,0 % průměrné úrovně hrubého domácího produktu na obyvatele České republiky a 59,3 % hrubého domácího produktu na obyvatele Evropské unie jako celku vyjádřeného v paritě kupní síly. Liberecký kraj se podílel 3,1 % na celkovém HDP České republiky.

Míra registrované nezaměstnanosti vypočtená z podkladů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR k 31. 12. 2009 činila 11,24 % a byla tak o 1,99 procentních bodů vyšší než v úhrnu republiky. V pořadí krajů dle míry nezaměstnanosti se náš kraj zařadil na 11. místo.

Školství reprezentuje síť základních a středních škol. Pro Liberecký kraj je typické početně silné zastoupení středních uměleckých škol nadregionálního významu. Jedná se především o střední uměleckoprůmyslové školy sklářské a bižuterní. Vysoké školství je zastoupeno Technickou univerzitou v Liberci.

Sociální činnost je zaměřena z velké části na péči o staré a přestarlé občany, o ty je postaráno sítí domovů pro seniory a domů s pečovatelskou službou. Významné postavení v oblasti sociální péče pro mládež v Libereckém kraji zaujímá Jedličkův ústav. Soustavu sociálních zařízení dále dotváří také řada azylových zařízení a krizových center zaměřených na léčbu a prevenci závislostí.

Území Libereckého kraje je rovněž známou oblastí z hlediska cestovního ruchu. Výjimečná krajina, přírodní útvary a pozoruhodnosti, kulturně historické památky regionu se stávají cílem tuzemských i zahraničních návštěvníků. V kraji je několik specifických území (Krkonosé - západní část, Jizerské hory, Turnovsko - Český Ráj, Doksy a okolí, Lužické hory, Podkrkonoší), které mají silně rozvinuté aktivity spojené s cestovním ruchem. K historicky cenným objektům s vysokou návštěvností patří hrady a zámky (Bezděz, Zákupy, Lemberk, Frýdlant, Sychrov, Hrubý Rohozec, Valdštejn) a řada církevních objektů. Krajinu obohacují

mnohé vodní plochy, z nichž nejznámější je Máchovo jezero. Pro návštěvníky kraje se nabízí kapacita více než 42 tisíc lůžek v různých kategoriích hromadných ubytovacích zařízení. Kromě toho je na území kraje vysoká koncentrace objektů individuální rekreace (chat a chalupy), a to zejména v okresech Česká Lípa a Semily. Rozvoji cestovního ruchu napomáhají silniční a železniční hraniční přechody i množství přechodů pro pěší v rámci malého pohraničního styku.

Na území Libereckého kraje zasahuje i Euroregion Neisse-Nisa-Nysa. Ten je euroregionem tří hraničních oblastí nacházejících se na území, kde se stýkají hranice České republiky, Spolkové republiky Německo a Polské republiky. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa je prvním euroregionem vytvořeným na české hranici. Na české straně bylo k 31. 12. 2008 členem euroregionu 141 obcí. Celé území Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa má rozlohu 12 735 km², z toho česká část zaujímá 20,8 %, polská část 43,9 % a 35,3 % část německá. Žije zde 1 637 846 obyvatel, z toho podíl obyvatel žijících na českém území činí 27,0 %, polském 35,5 % a na německém 37,5 %.

(Český statistický úřad, Liberec. Liberecký kraj, charakteristika kraje [online]. [Citováno 16.3.2010]. Aktualizováno 15.3.2010. Dostupné z:

http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje)

3.5 Vlastní průzkum a interpretace získaných výsledků

V rámci praktické části této bakalářské práce kriminalitu nezletilců a mladistvých rozdělíme do šesti druhů trestné činnosti, tak, jak je oficiálně dělena trestná činnost v rámci statistických evidencí, vedených Policií ČR, přičemž se jedná o následující rozdělení:

- **vraždy**
- **násilné činy** (jedná se o veškerá násilná provinění či činy jinak trestné jako např. ublížení na zdraví, loupež, vydírání, rvačky a jiné)
- **mravnostní činy** (jedná se o veškerá provinění či činy jinak trestné mravnostního charakteru jako např. znásilnění, pohlavní zneužívání, svádění k pohlavnímu styku, soulož mezi příbuznými a jiné)
- **majetkové činy** (jedná se o veškerá provinění či činy jinak trestné majetkového charakteru, jako např. krádež, zpronevěra, neoprávněné užívání cizí věci a jiné)

- **ostatní kriminální činy** (jedná se o provinění či činy jinak trestné, které nejsou zahrnuty do předcházejících druhů rozdělení kriminality a do hospodářských činů, kdy se jedná zejména o provinění či činy jinak trestné sprejství, poškozování cizí věci, maření výkonu úředního rozhodnutí, výtržnictví, trestná činnost na úseku drogové kriminality, podílnictví a trestná činnost s rasovým podtextem, ublížení na zdraví z nedbalosti a to v souvislosti s dopravními nehodami a jiné)
- **hospodářské činy** (jedná se o provinění či činy jinak trestné na úseku hospodářské kriminality jako např. úvěrové podvody, neoprávněné držení platební karty, zde pak zejména v souběhu s proviněními, či činy jinak trestnými krádež, při nichž je odcizena platební karta, porušování práv k ochranné známce a jiné).

V případě podkladů, získaných ze statistik vedených v rámci Policie ČR považujeme za nutné zdůraznit, že uváděné počty trestných činů jsou součtem jak provinění, spáchaných osobami mladistvých pachatelů, tak činů jinak trestných, spáchaných osobami nezletilých osob, tj. dětí ve věku do patnácti let. Dále považujeme za nutné zdůraznit skutečnost, že takto získaná data jsou pouze počtem objasněných činů, tedy činů, o kterých se policie dozví. V případě mladistvých a nezletilých provinilců však, i s odkazem na skutečnosti, uvedené v teoretické části této práce, je za nutné počítat se značnou latencí jimi páchané kriminální činnosti.

3.5.1 Předpoklad č. 1

Jako první předpoklad této praktické části bakalářské práce jsme uvedli předpoklad, že nejčastějším druhem kriminální činnosti, páchané mladistvými a nezletilými osobami za sledované období let 2005 – 2009 je majetková trestná činnost. V rámci zjišťování uvedeného předpokladu jsme zpracovali jednotlivé tabulky pod čísly 1 – 5 a to za sledované období let 2005 - 2009, když v každé tabulce je uveden v součtu celkový počet zjištěných provinění a činů jinak trestných, za daný kalendářní rok, přičemž jednotlivá provinění a činy jinak trestné jsou rozděleny na jednotlivé druhy činů, tak, jak jsou tyto podrobně popsány v přecházející kapitole této práce, pod číslem kapitoly 3.5. Zároveň jsou jednotlivé tabulky rozděleny podle porovnávaných lokalit, tj. na okres Jablonec nad Nisou a na Liberecký kraj. Pro lepší přehlednost jsou ke každé jednotlivé tabulce za daný kalendářní rok zpracovány grafy, vždy

zvláště pro zjišťovanou lokalitu, tj. zvláště pro okres Jablonec nad Nisou a zvláště pro Liberecký kraj.

3.5.1.1 Trestná činnost nezletilých a mladistvých za rok 2005

Tabulka č. 1 - provinění a činy jinak trestné, rozděleno dle druhu spáchané trestné činnosti za r. 2005

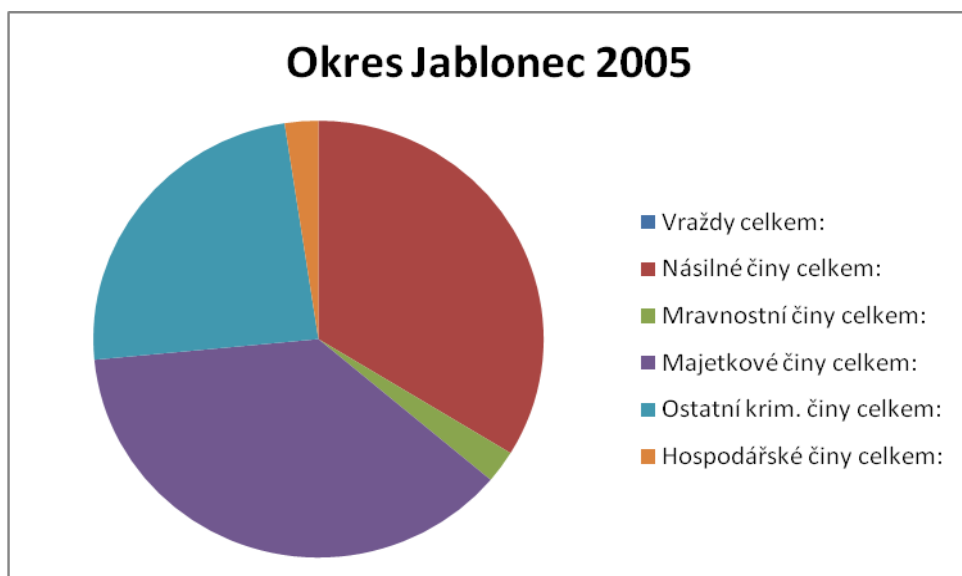
ROK 2005		
	Okres Jablonec	Liberecký kraj
Vraždy celkem:	0	0
Násilné činy celkem:	28	120
Mravnostní činy celkem:	2	17
Majetkové činy celkem:	31	312
Ostatní krim. činy celkem:	20	142
Hospodářské činy celkem:	2	24

Zdroj: Statistiky Policejního prezidia PČR (Praha)

Z výše uvedené tabulky č. 1 vyplývá, že v roce 2005 jak v okrese Jablonec nad Nisou, tak v rámci Libereckého kraje má nejvyšší zastoupení, v trestné činnosti nezletilých a mládeže ve věku do 18 let, majetková trestná činnost. V rámci okresu Jablonec nad Nisou **podíl majetkové kriminality** činí v procentuelním zastoupení **37.35%** z celkového počtu činů, spáchaných nezletilými a mladistvými osobami, v rámci Libereckého kraje pak **podíl majetkové kriminality** nezletilých a mladistvých osob činí **50.73%** z celkového počtu činů, spáchaných nezletilými a mladistvými osobami.

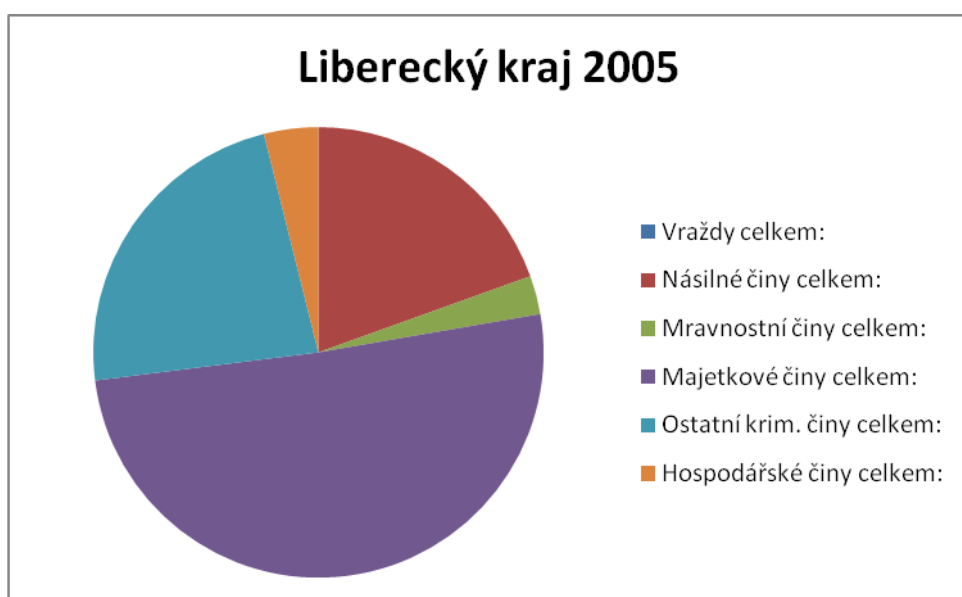
V rámci lepší přehlednosti jsme k roku 2005 zpracovali grafy č. 2 a č. 3, které nám graficky znázorňují jednotlivé podíly trestné činnosti, spáchané nezletilými a mladistvými provinilci, dle provedeného rozdělení druhů trestné činnosti.

Graf č. 2 - zobrazení provinění a činů jinak trestných za okres Jablonec nad Nisou, dle jednotlivých druhů trestné činnosti

Zdroj: vlastní konstrukce

Graf č. 3 - zobrazení provinění a činů jinak trestných za Liberecký kraj, dle jednotlivých druhů trestné činnosti

Zdroj: vlastní konstrukce

3.5.1.2 Trestná činnost nezletilých a mladistvých za rok 2006

Tabulka č. 2 - provinění a činy jinak trestné, rozděleno dle druhu spáchané trestné činnosti za r. 2006

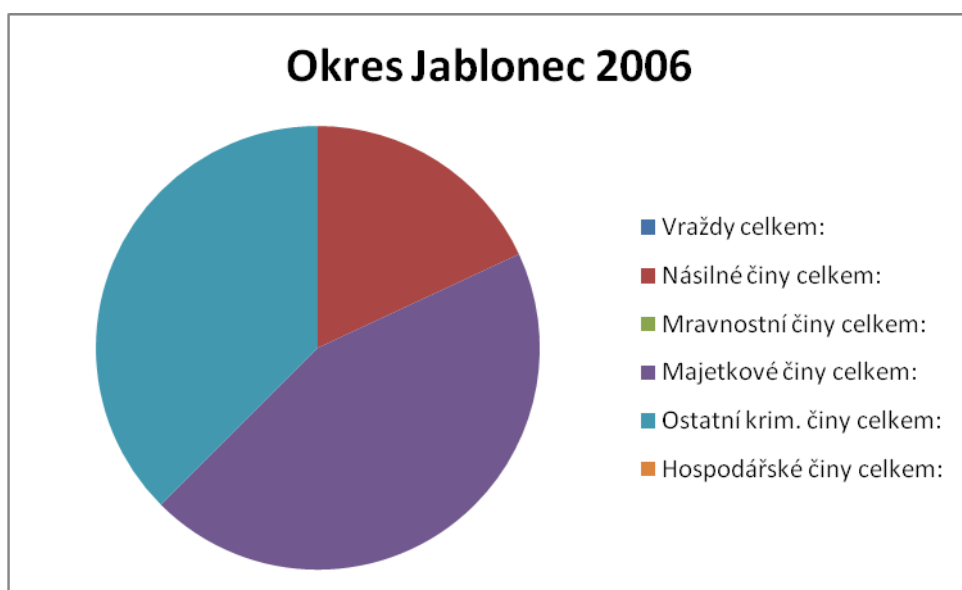
ROK 2006		
	Okres Jablonec	Okres Liberec
Vraždy celkem:	0	0
Násilné činy celkem:	13	94
Mravnostní činy celkem:	0	18
Majetkové činy celkem:	32	279
Ostatní krim. činy celkem:	27	185
Hospodářské činy celkem:	0	13

Zdroj: Statistiky Policejního prezidia PČR (Praha)

Z výše uvedené tabulky č. 2 vyplývá, že v roce 2006, jak v okrese Jablonec nad Nisou, tak v rámci Libereckého kraje, má opět nejvyšší zastoupení, v trestné činnosti nezletilých a mládeže ve věku do 18 let, majetková trestná činnost. V rámci okresu Jablonec nad Nisou **podíl majetkové kriminality** za uvedený rok 2006 činí v procentuelním zastoupení **44.44%** z celkového počtu činů, spáchaných nezletilými a mladistvými osobami, v rámci Libereckého kraje pak **podíl majetkové kriminality** nezletilých a mladistvých osob činí **47.37%** z celkového počtu činů, spáchaných nezletilými a mladistvými osobami.

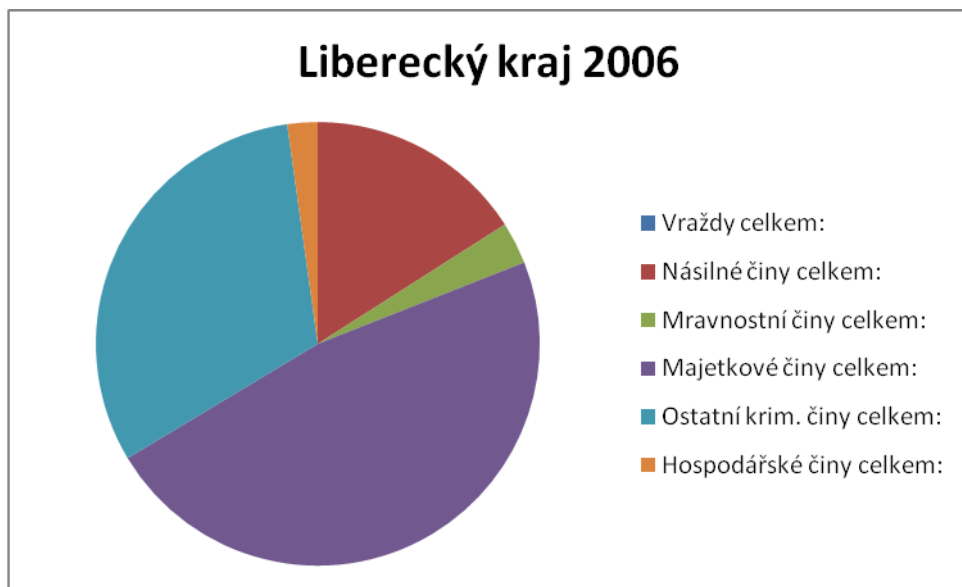
V rámci lepší přehlednosti jsme k roku 2006 zpracovali grafy č. 4 a č. 5, které nám graficky znázorňují jednotlivé podíly trestné činnosti, spáchané nezletilými a mladistvými provinilci, dle provedeného rozdělení druhů trestné činnosti.

Graf č. 4 - zobrazení provinění a činů jinak trestných za okres Jablonec nad Nisou, dle jednotlivých druhů trestné činnosti

Zdroj: vlastní konstrukce

Graf č. 5 - zobrazení provinění a činů jinak trestných za Liberecký kraj, dle jednotlivých druhů trestné činnosti

Zdroj: vlastní konstrukce

3.5.1.3 Trestná činnost nezletilých a mladistvých za rok 2007

Tabulka č. 3 - provinění a činy jinak trestné, rozděleno dle druhu spáchané trestné činnosti za r. 2007

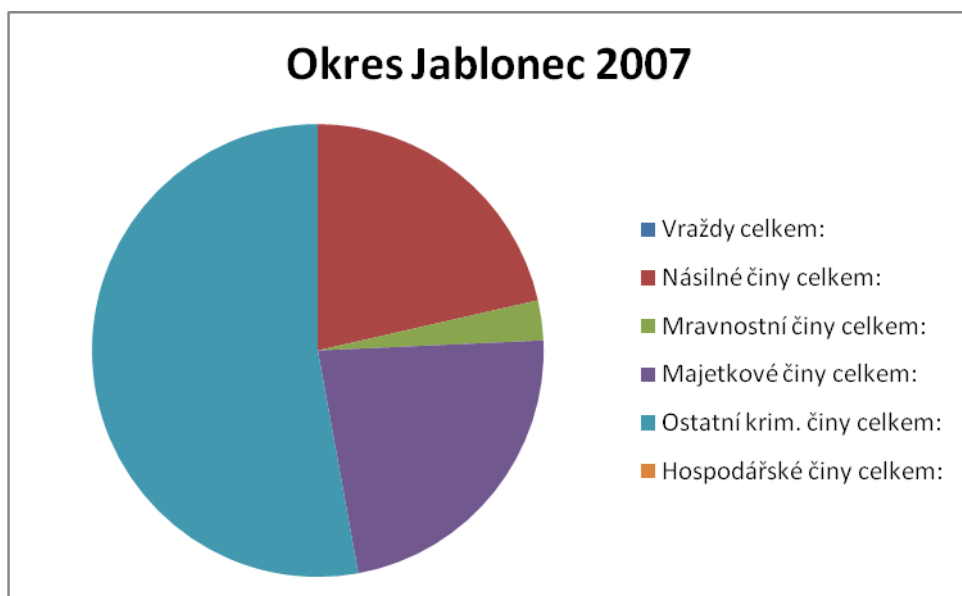
ROK 2007		
	Okres Jablonec	Okres Liberec
Vraždy celkem:	0	1
Násilné činy celkem:	15	105
Mravnostní činy celkem:	2	23
Majetkové činy celkem:	16	241
Ostatní krim. činy celkem:	37	222
Hospodářské činy celkem:	0	9

Zdroj: Statistiky Policejního prezidia PČR (Praha)

Z výše uvedené tabulky č. 3 vyplývá, že v roce 2007 v okrese Jablonec nad Nisou mají nejvyšší zastoupení, v trestné činnosti nezletilých a mládeže ve věku do 18 let, **ostatní kriminální činy**, které činí v procentuelním zastoupení **52.85%** z celkového počtu činů, spáchaných nezletilými a mladistvými osobami, v rámci okresu Jablonec nad Nisou. **Podíl majetkové kriminality** nezletilých a mladistvých osob v roce 2007, z celkového počtu činů, spáchaných nezletilými a mladistvými osobami, v rámci okresu Jablonec nad Nisou činí **22.86%**. U Libereckého kraje však tak, jako v letech 2005 a 2006, **podíl majetkové kriminality** nezletilých a mladistvých osob zůstává nejvyšší a to **40.71%** z celkového počtu činů, spáchaných nezletilými a mladistvými osobami.

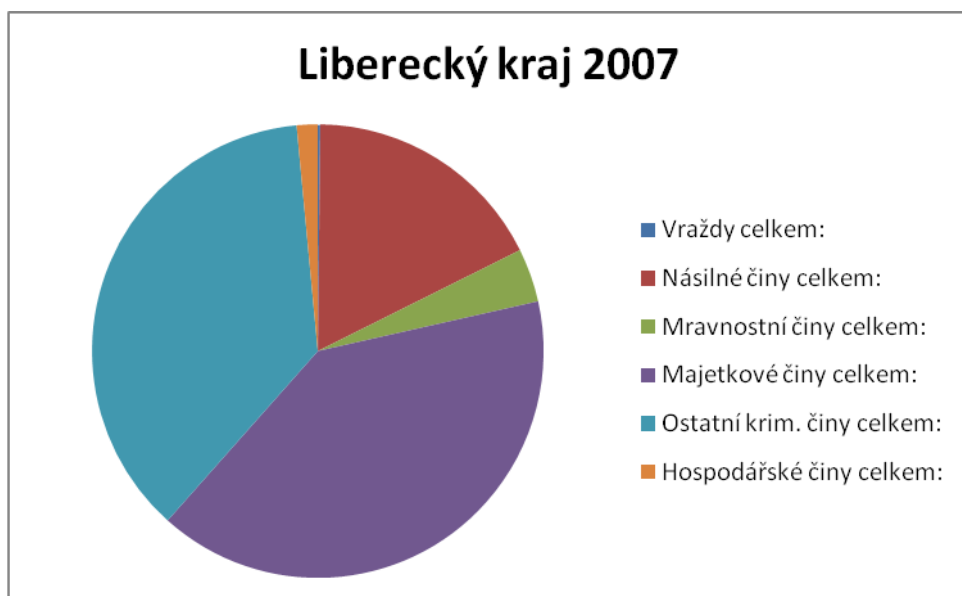
V rámci lepší přehlednosti jsme k roku 2007 zpracovali grafy č. 6 a č. 7, které nám graficky znázorňují jednotlivé podíly trestné činnosti, spáchané nezletilými a mladistvými provinilci, dle provedeného rozdělení druhů trestné činnosti.

Graf č. 6 - zobrazení provinění a činů jinak trestných za okres Jablonec nad Nisou, dle jednotlivých druhů trestné činnosti

Zdroj: vlastní konstrukce

Graf č. 7 - zobrazení provinění a činů jinak trestných za Liberecký kraj, dle jednotlivých druhů trestné činnosti

Zdroj: vlastní konstrukce

3.5.1.4 Trestná činnost nezletilých a mladistvých za rok 2008

Tabulka č. 4 - provinění a činy jinak trestné, rozděleno dle druhu spáchané trestné činnosti za r. 2008

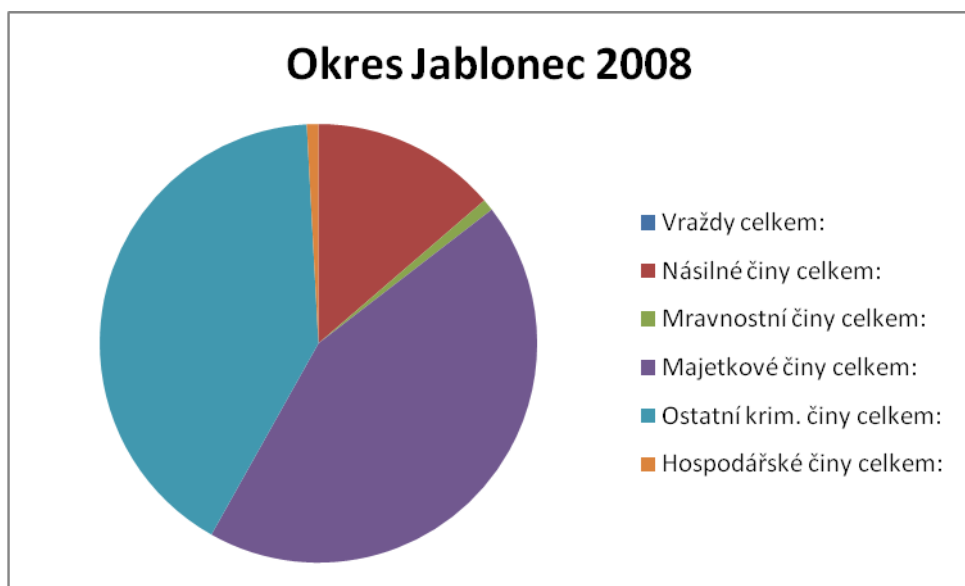
ROK 2008		
	Okres Jablonec	Okres Liberec
Vraždy celkem:	0	0
Násilné činy celkem:	16	96
Mravnostní činy celkem:	1	24
Majetkové činy celkem:	51	246
Ostatní krim. činy celkem:	48	214
Hospodářské činy celkem:	1	9

Zdroj: Statistiky Policejního prezidia PČR (Praha)

Z výše uvedené tabulky č. 4 vyplývá, že v roce 2008, jak v okrese Jablonec nad Nisou, tak v rámci Libereckého kraje, má opět nejvyšší zastoupení, v trestné činnosti nezletilých a mládeže ve věku do 18 let, majetková trestná činnost. V rámci okresu Jablonec nad Nisou **podíl majetkové kriminality** za uvedený rok 2008 činí v procentuelním zastoupení **43.59%** z celkového počtu činů, spáchaných nezletilými a mladistvými osobami, v rámci Libereckého kraje pak **podíl majetkové kriminality** nezletilých a mladistvých osob činí **41.77%** z celkového počtu činů, spáchaných nezletilými a mladistvými osobami.

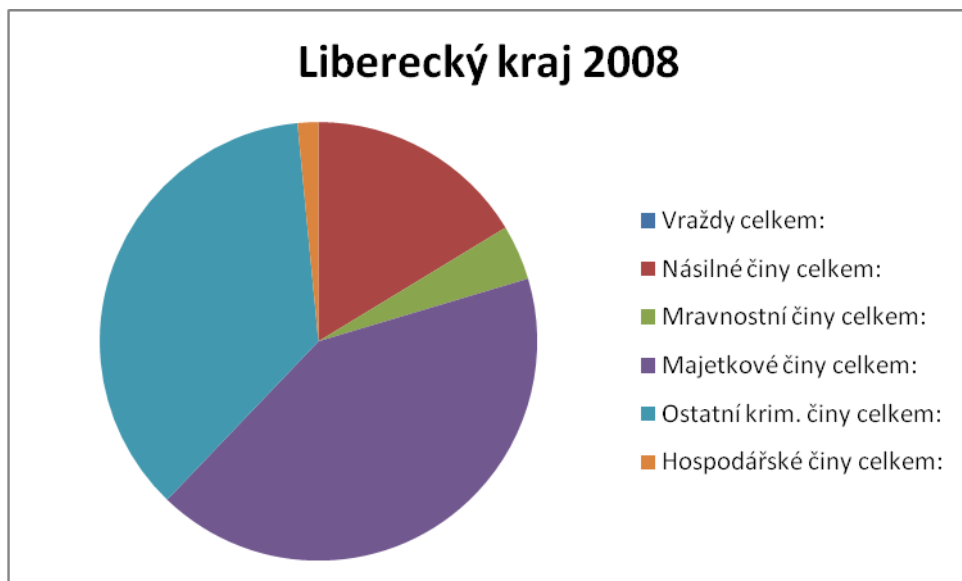
V rámci lepší přehlednosti jsme k roku 2008 zpracovali grafy č. 8 a č. 9, které nám graficky znázorňují jednotlivé podíly trestné činnosti, spáchané nezletilými a mladistvými provinilci, dle provedeného rozdělení druhů trestné činnosti.

Graf č. 8 - zobrazení provinění a činů jinak trestných za okres Jablonec nad Nisou, dle jednotlivých druhů trestné činnosti

Zdroj: vlastní konstrukce

Graf č. 9 - zobrazení provinění a činů jinak trestných za Liberecký kraj, dle jednotlivých druhů trestné činnosti

Zdroj: vlastní konstrukce

3.5.1.5 Trestná činnost nezletilých a mladistvých za rok 2009

Tabulka č. 5 - provinění a činy jinak trestné, rozděleno dle druhu spáchané trestné činnosti za r. 2009

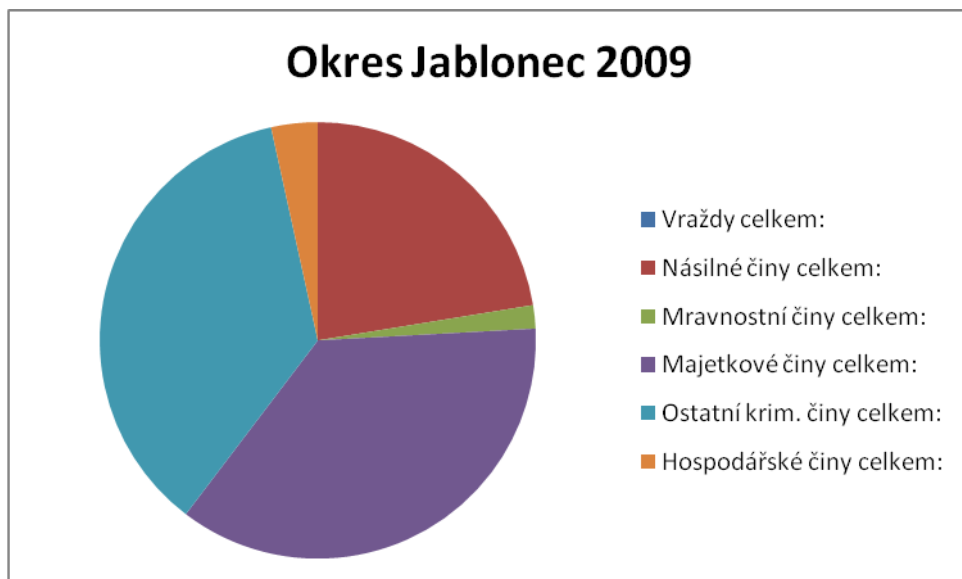
ROK 2009		
	Okres Jablonec	Okres Liberec
Vraždy celkem:	0	0
Násilné činy celkem:	13	112
Mravnostní činy celkem:	1	24
Majetkové činy celkem:	21	244
Ostatní krim. činy celkem:	21	197
Hospodářské činy celkem:	2	13

Zdroj: Statistiky Policejního prezidia PČR (Praha)

Z výše uvedené tabulky č. 5 vyplývá, že v roce 2009 v okrese Jablonec nad Nisou mají shodně nejvyšší podíl zastoupení na trestné činnosti nezletilých a mladistvých osob majetková kriminalita a ostatní kriminální činy, když v procentuelním zastoupení **podíl majetkové kriminality činí 36.21%**, podíl **ostatních kriminálních činů** je naprosto shodný jako u majetkové kriminality, tj. **36.21%**, z celkového počtu činů, spáchaných nezletilými a mladistvými osobami, v rámci okresu Jablonec nad Nisou. V rámci Libereckého kraje má **podíl majetkové kriminality** opět nejvyšší zastoupení, za uvedený rok 2009 činí tento podíl v procentuelním zastoupení **41.36%** z celkového počtu činů, spáchaných nezletilými a mladistvými osobami.

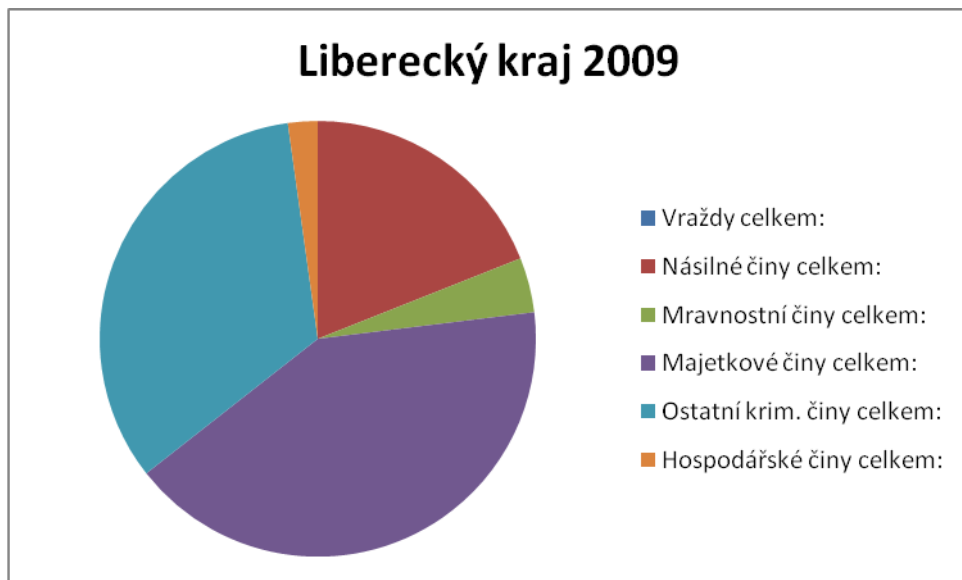
V rámci lepší přehlednosti jsme k roku 2009 zpracovali grafy č. 10 a č. 11, které nám graficky znázorňují jednotlivé podíly trestné činnosti, spáchané nezletilými a mladistvými provinilci, dle provedeného rozdělení druhů trestné činnosti.

Graf č. 10 - zobrazení provinění a činů jinak trestných za okres Jablonec nad Nisou, dle jednotlivých druhů trestné činnosti

Zdroj: vlastní konstrukce

Graf č. 11 - zobrazení provinění a činů jinak trestných za Liberecký kraj, dle jednotlivých druhů trestné činnosti

Zdroj: vlastní konstrukce

Shrnutí

V rámci námi provedeného výzkumu stanoveného předpokladu č. 1, tedy předpokladu, že nejčastějším druhem kriminální činnosti, páchané mladistvými a nezletilými osobami za

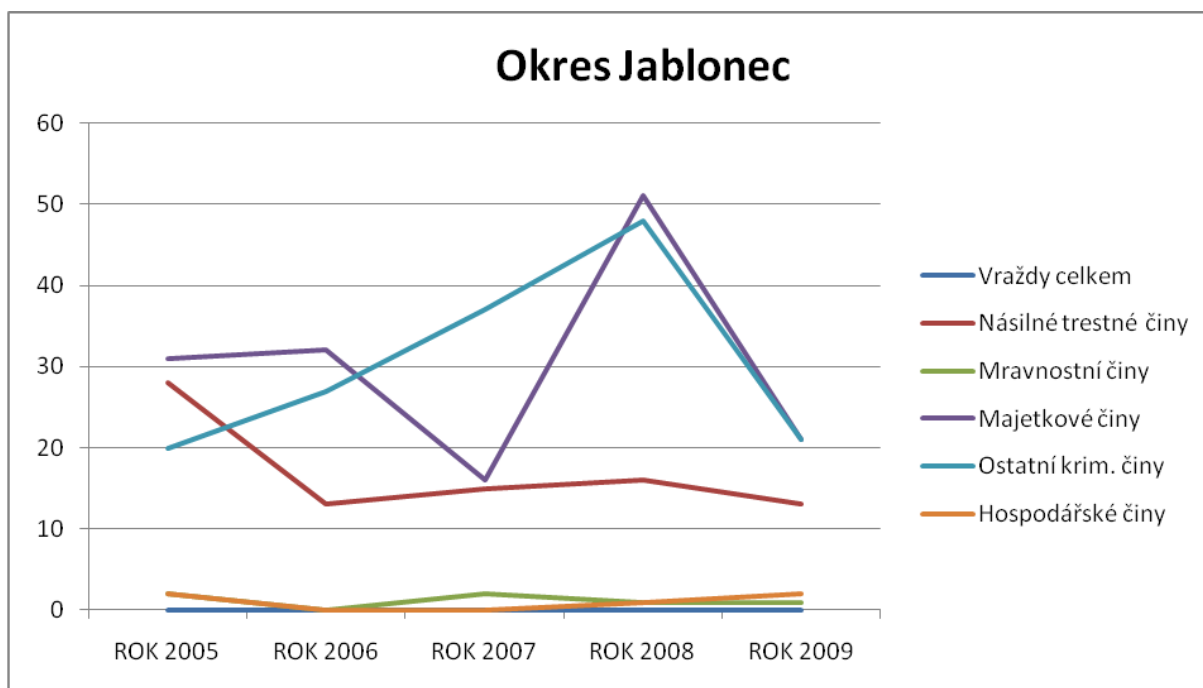
sledované období let 2005 – 2009 je majetková trestná činnost, jsme uvedený předpoklad v rámci okresu Jablonec nad Nisou a v rámci Libereckého kraje potvrdili. Za sledované období v rámci okresu Jablonec nad Nisou, vyjma roku 2007, byla majetková trestná činnost nejčastěji páchaným druhem kriminální činnosti stran osob nezletilých a mladistvých, v rámci Libereckého kraje za sledované období byla majetková trestná činnost stran nezletilých a mladistvých osob každoročně nejčastěji páchaným druhem kriminální činnosti.

V rámci námi provedeného výzkumu bylo dále zjištěno, že podílu majetkové trestné činnosti na celkovém podílu kriminality se velmi přibližuje kriminalita na úseku ostatních kriminálních činů, tak, jak jsou tyto podrobně popsány v kapitole č. 3.5 praktické části této práce. Musíme však též zdůraznit, že majetková trestná činnost je velmi latentní, je za složitě její odhalování a nesmíme ani opomenout, že povinným znakem majetkových provinění, či činů jinak trestných je výše škody, která vyjma pouze krádeží vloupáním a krádeží věci při sobě, musí přesáhnout částku 5000,-Kč. Mnoho „drobnějších“ krádeží tak zůstává „pouze“ v rovině přestupkového jednání. I s ohledem na tuto skutečnost máme za prokázané, že majetková trestná činnost je a do budoucna i bude nejčastějším druhem kriminální činnosti, páchané mladistvými a nezletilými osobami.

3.5.2 Předpoklad č. 2

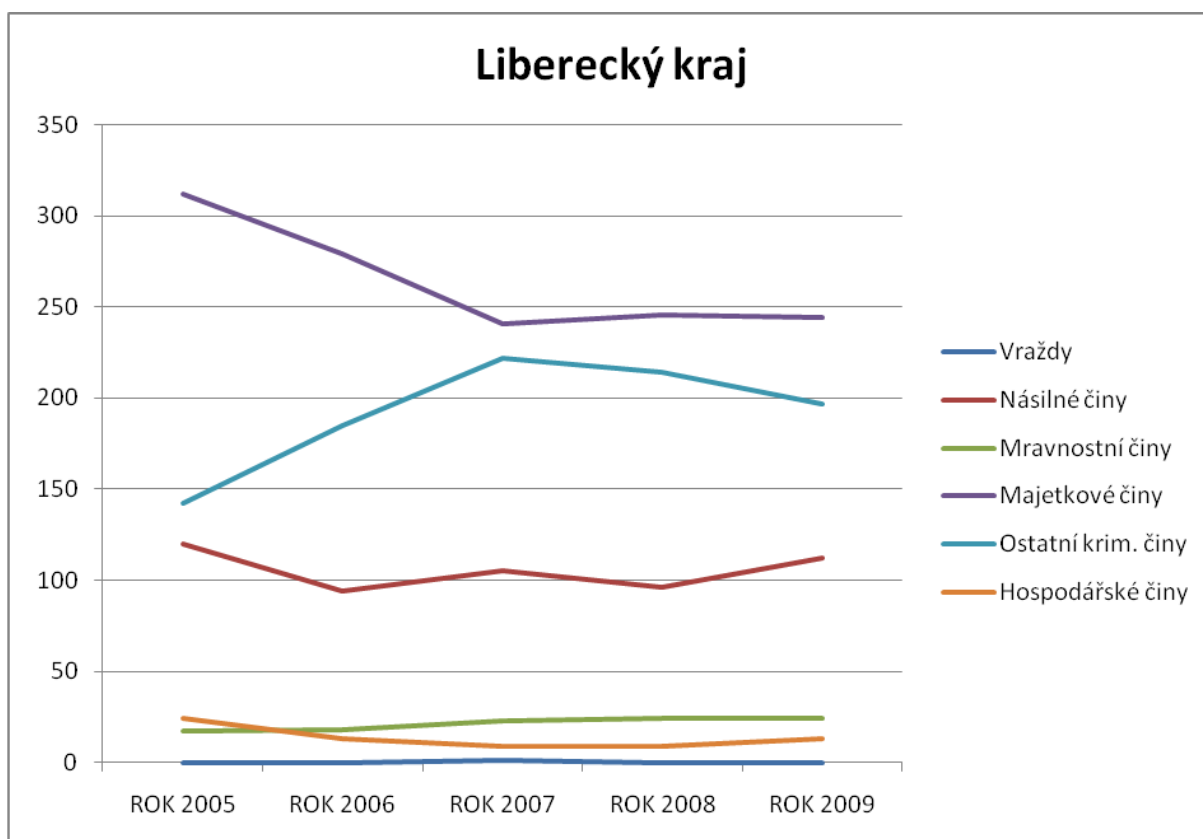
Jako druhý předpoklad této praktické části bakalářské práce jsme uvedli předpoklad, že za sledované období let 2005 – 2009 má kriminalita mládeže stoupající tendenci a to jak v okrese Jablonec nad Nisou, tak v rámci Libereckého kraje. V rámci zjišťování uvedeného předpokladu budeme tak, jako při ověřování předpokladu č. 1, vycházet ze zpracovaných tabulek, pod čísla tabulek 1 – 5, za sledované období let 2005 - 2009, když provedeme celkový součet počtu zjištěných provinění a činů jinak trestných, za daný kalendářní rok, přičemž jednotlivá provinění a činy jinak trestné ponecháme rozdělené na jednotlivé druhy činů, tak, jak jsou tyto podrobně popsány v kapitole č. 3.5. Graficky rozlišíme porovnávané lokality a to na okres Jablonec nad Nisou a na Liberecký kraj. Pro lepší přehlednost, jako v předešlé kapitole, zpracujeme grafické znázornění vývoje kriminality mládeže v případě okresu Jablonec nad Nisou pomocí grafu č. 12, v případě Libereckého kraje pomocí grafu č. 13.

Graf č. 12 - počet provinění a činů jinak trestných, členěno dle druhů trestné činnosti, za sledované období 2005-2009

Zdroj: vlastní konstrukce

Graf č. 13 - počet provinění a činů jinak trestných, členěno dle druhů trestné činnosti, za sledované období 2005-2009

Zdroj: vlastní konstrukce

Jak z hodnot jednotlivých druhů trestné činnosti, které uvádíme v předchozí kapitole v námi zpracovaných tabulkách, pod čísla tabulek 1 – 5, tak z grafického znázornění, které jsme provedli pomocí grafického znázornění v grafu č. 12 je zřejmé, že v případě okresu Jablonec nad Nisou, za námi sledované období strmě a to od roku 2005 do roku 2008 narůstá počet provinění a činů jinak trestných, zařazených podle druhů spáchané kriminality mládeže do ostatních kriminálních činů, zřejmý je pak náhlý propad tohoto druhu spáchané kriminality v období let 2008 – 2009. V případě majetkové kriminality mládeže je zřetelný pozvolný nárůst evidovaných činů v rozmezí let 2005 – 2006, následuje prudký propad v období let 2006-2007 a následuje strmý vzestup evidovaných činů v rozmezí let 2007 – 2008 a stejně prudký propad této trestné činnosti mládeže v období let 2008 – 2009. V případě násilné trestné činnosti, je od roku 2005 do roku 2009, vyjma mírného vzestupu v období mezi lety 2006 – 2008, patrný setrvalý až sestupný trend tohoto druhu trestné činnosti. V případě mravnostní trestné činnosti je patrné, že za období let 2005 – 2007 došlo k pozvolnému zvyšování tohoto druhu trestné činnosti mládeže, od roku 2007 do roku 2009 je patrné sestupného trendu tohoto druhu trestné činnosti. Pouze u hospodářských provinění, či činů jinak trestných je, vyjma období mezi roky 2005 – 2006 patrné mírného vzestupu uvedeného druhu kriminality mládeže.

V případě Libereckého kraje jsou námi sledované údaje mírně odlišné od sledovaných údajů v rámci okresu Jablonec n.N. U majetkové kriminality, spáchané mládeží, je patrný prudký propad v období mezi roky 2005 – 2006, od roku 2006 do roku 2009 vývoj tohoto druhu trestné činnosti mládeže stagnuje. U ostatních kriminálních činů je patrný nárůst v období mezi lety 2005 – 2007, od roku 2007 do roku 2009 podíl uvedeného druhu kriminality mládeže mírně, ale setrvale klesá. V případě násilné trestné činnosti je patrný propad mezi lety 2005 – 2006, následuje téměř stagnující stav v období mezi lety 2006 – 2008, v období mezi lety 2008 – 2009 je patrný mírný vzestup uvedeného druhu kriminality mládeže. V případě mravnostní trestné činnosti za sledované období je patrné mírného vzestupu v období mezi lety 2005 – 2007, v následném období až do roku 2009 vývoj tohoto druhu trestné činnosti mládeže stagnuje. V případě hospodářských provinění, či činů jinak trestných je, vyjma období mezi roky 2005 – 2007, patrné mírného vzestupu uvedeného druhu kriminality mládeže.

V případě nejzávažnější formy trestné činnosti, tj. vražd, spáchaných nezletilými či mladistvými vykazuje nulový podíl za sledované období okres Jablonec nad Nisou a vyjma roku 2007, též Liberecký kraj.

Shrnutí

V rámci námi provedeného výzkumu stanoveného předpokladu č. 2, tedy předpokladu, že za sledované období let 2005 – 2009 má kriminalita mládeže stoupající tendenci a to jak v okrese Jablonec nad Nisou, tak v rámci Libereckého kraje, jsme **uvedený předpoklad nepotvrdili**. Je patrné, a to jak v rámci okresu Jablonec nad Nisou, tak v rámci Libereckého kraje, v námi sledovaných ukazatelích stagnující, či klesající tendence všech druhů trestné činnosti mládeže, vyjma hospodářských trestných činů.

3.5.3 Předpoklad č. 3

Jako třetí předpoklad této praktické části bakalářské práce jsme uvedli předpoklad, že nejčastější pohnutkou, vedoucí mladistvé a nezletilé osoby k páchání trestné činnosti je skutečnost, že tímto protiprávním jednáním si opatřují prostředky pro uspokojení svých potřeb.

V rámci zjišťování uvedeného předpokladu jsme zvolili jako metodu rozhovor s jednotlivými klienty, když metoda rozhovoru bývá v sociální práci jednou z nejužívanějších výzkumných a diagnostických metod. Metoda rozhovoru spočívá v dotazování se na určité skutečnosti, když cílem je získat co nejúplnější a co nejvěrohodnější odpověď na námi požadovanou otázku.

Z námi zkoumaného vzorku 35 jedinců se tito jedinci dopustili celkem 43 skutků provinění, či činu jinak trestného. Z celkového počtu 43 skutků činilo 12 skutků provinění, či čin jinak trestný krádež podle § 205 tr. zákoníku, 8 skutků provinění, či čin jinak trestný poškození cizí věci podle § 228/2 tr. zákoníku (tzv. sprejství), 5 skutků provinění, či čin jinak trestný řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění podle § 180d) z. č. 140/1960 Sb., trestní zákon (s účinností od 1.1.2010 již trestnost tohoto činu zanikla), 4 skutků provinění, či čin jinak trestný loupež podle § 173 tr. zákoníku, 3 skutků provinění výtržnictví podle § 358 tr. zákoníku, po dvou skutečích provinění vydírání podle § 175 tr. zákoníku, ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku, pohlavní zneužití podle § 187 tr. zákoníku a po jednom skutku provinění znásilnění podle § 185 tr. zákoníku, porušování domovní svobody podle § 178 tr. zákoníku, ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 148 tr. zákoníku a podílnictví podle § 214 tr. zákoníku. V případě dívky ze zkoumaného vzorku se tato dopustila provinění ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku a provinění výtržnictví podle § 358 tr. zákoníku.

V průběhu nepřímého rozhovoru s jednotlivými provinilci bylo zjištěno, že z celkového počtu 35 jedinců, uvedlo, nezávisle na sobě, celkem 15 jedinců jako svou motivaci protiprávního jednání skutečnost, že trestnou činností si opatřili finanční prostředky pro své potřeby, nejčastěji pak finanční prostředky utratili za značkové oblečení, cigarety, alkohol, z čehož 3 provinilci uvedli, že za trestnou činností získané prostředky si pořídili drogu – ve dvou případech drogu metamfetamin, tzv. „pervitin“, v jednom případě drogu marihuana. Pouze 2 jedinci uvedli, že prostředky, získané trestnou činností, utratili na diskotékách. Ze zkoumaného vzorku tedy **42.86%** jedinců jako motivaci svého protiprávního jednání uvedlo skutečnost, že trestnou činností si opatřili finanční prostředky pro uspokojení svých potřeb. Dále bylo zjištěno, že výše popsanou motivaci uvedli pouze ti jedinci, kteří se dopustili majetkové trestné činnosti.

Celkem 6 jedinců ze zkoumaného vzorku, nezávisle na sobě, uvedlo jako motivaci své trestné skutečnosti odpověď, že na sebe chtěli upozornit před kamarády, či před dívkou. Uvedenou motivaci uvedli ve 3 případech jedinci, kteří se dopustili provinění, či činu jinak trestného poškození cizí věci podle § 228/2 tr. zákoníku (tzv. sprejerství), ve dvou případech jedinci, kteří se dopustili provinění výtržnictví podle § 358 tr. zákoníku, v jednom případě pak mladistvý, který se dopustil provinění řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění podle § 180d) z. č. 140/1960 Sb., trestní zákon. Ze zkoumaného vzorku tedy **17.14%** jedinců jako motivaci svého protiprávního jednání uvedlo skutečnost, že na sebe chtěli upozornit před kamarády, či před dívkou.

Celkem 5 jedinců ze zkoumaného vzorku, nezávisle na sobě, uvedlo jako motivaci své trestné skutečnosti odpověď, že trestné činnosti se dopustili z nudy. Uvedenou motivaci nejčastěji uváděli jedinci, kteří se dopustili provinění, či činu jinak trestného poškození cizí věci podle § 228/2 tr. zákoníku (tzv. sprejerství). Ze zkoumaného vzorku tedy **14.29%** jedinců jako motivaci svého protiprávního jednání uvedlo skutečnost, že své trestné činnosti se dopustili z nudy.

Dále bylo zjištěno, že 3 jedinci, tj. **8.57%** ze zkoumaného vzorku, nezávisle na sobě, uvedli jako motivaci své trestné činnosti skutečnost, že chtěli na sebe upozornit. Tuto motivaci uvedli provinilci, kteří se dopustili provinění č. činu jinak trestného řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění podle § 180d) z. č. 140/1960 Sb., trestní zákon.

Další 2 jedinci ze zkoumaného vzorku, tj. **5.71%** ze zkoumaného vzorku, nezávisle na sobě uvedli, že trestná činnost, jíž se dopustili, byla motivována jejich životním stylem, v

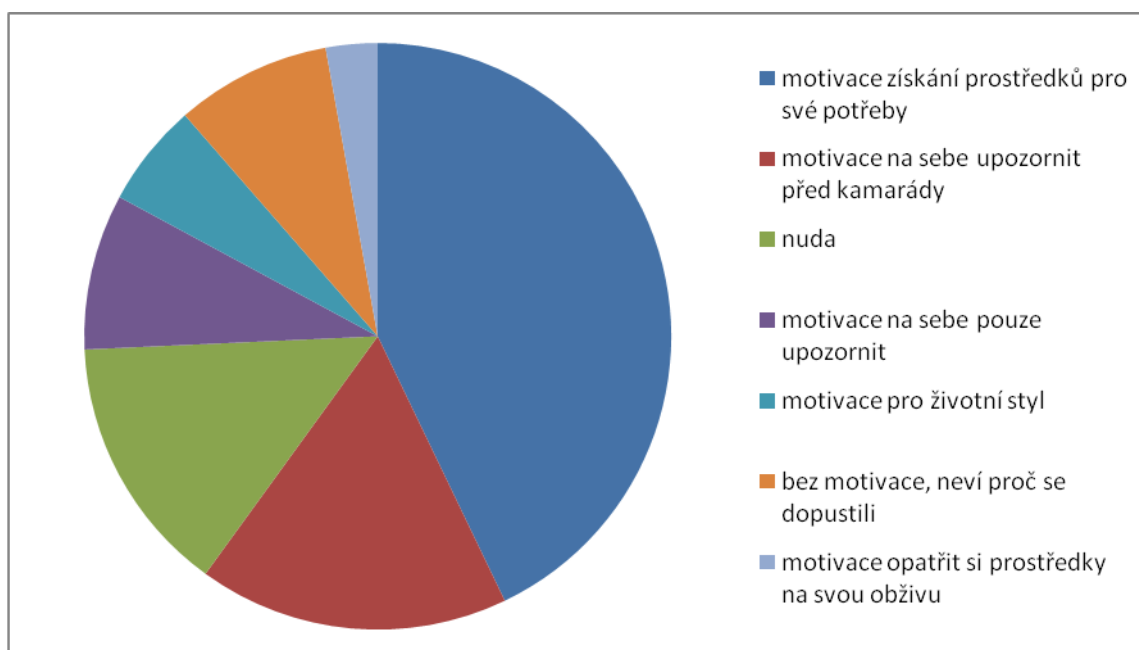
obou případech se jednalo o jedince, kteří byli vyšetřováni pro provinění poškození cizí věci podle § 228/2 tr. zákoníku (tzv. sprejerství).

Pouze jeden jedinec ze zkoumaného vzorku, tj. **2.86%** ze zkoumaného vzorku, uvedl, že při trestné činnosti, kterou spáchal, byla jeho motivací potřeba zajistit si prostředky pro svou obživu. V tomto konkrétním případě byl tímto jedincem chovanec Výchovného ústavu, který byl na útěku z uvedeného zařízení.

Zbývajících 3 jedinci, tj. **8.57%** ze zkoumaného vzorku, nezávisle na sobě uvedlo, že při trestné činnosti, jíž se dopustili, nebyli nijak motivováni a shodně uváděli, že neví, proč se trestné činnosti dopustili.

Pro lepší přehlednost, jako v předešlé kapitole, zpracujeme grafické znázornění této námi zkoumané problematiky, tj. nejčastějších pohnutek, vedoucích mladistvé a nezletilé osoby k páčání trestné činnosti a to pomocí grafu č. 14.

Graf č. 14 - znázornění nejčastějších pohnutek, vedoucích mladistvé a nezletilé osoby k páčání trestné činnosti

Zdroj: vlastní konstrukce

Shrnutí

V rámci ověření stanoveného předpokladu, že nejčastější pohnutkou, vedoucí mladistvé a nezletilé osoby k páčání trestné činnosti je skutečnost, že tímto protiprávním jednáním si opatřují prostředky pro uspokojení svých potřeb, **jsme uvedený předpoklad potvrdili jako správný**. Z námi zkoumaného vzorku celkem 15 jedinců, tj. **42.86%** celkového počtu zkoumaného vzorku uvedlo, že jejich hlavní motivací spáchání trestné

činnosti byla skutečnost, že protiprávním jednáním si opatřili prostředky pro uspokojení svých potřeb a zálib.

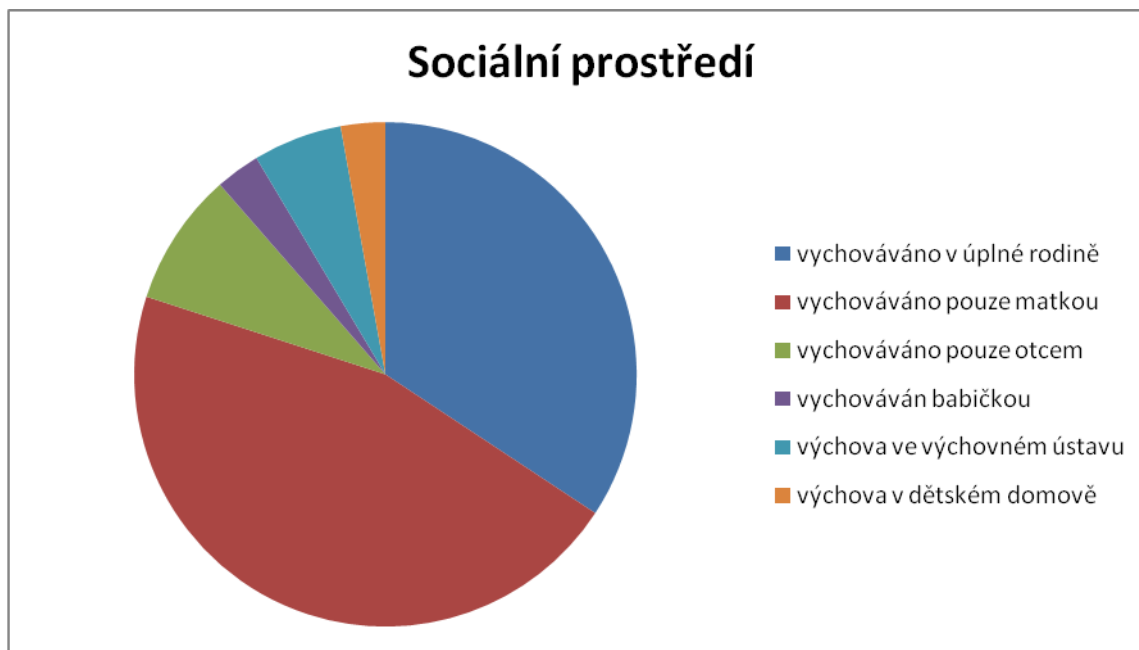
3.5.4 Další interpretace získaných dat

Při provádění výzkumu popisovaného vzorku 35 jedinců, z toho 5 osob mladších 15 let, tj. osob nezletilých a 30 osob mladistvých, tj. ve věku 15 – 18 let, za pomoci metody nepřímého rozhovoru, dále pak za využití trestních spisů, vedených k těmto jedincům a za využití dokumentace, či poznatků, vedených k těmto jedincům místně příslušným Oddělením sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) byly zjištěny i další zajímavé údaje, které se pokusíme interpretovat v této kapitole.

3.5.4.1 Vliv rodiny na nezletilé a mladistvé pachatele trestné činnosti

Ohledně sociálního prostředí, ve kterém vyrůstali jedinci z popisovaného vzorku, bylo zjištěno, že v úplné rodině, tj. s oběma rodiči žilo celkem 12 jedinců, tj. **34.3%** Zbytek zkoumaného vzorku, tj. **65.7%** jedinců vyrůstalo v neúplné rodině, z toho 16 jedinců bylo vychovááno pouze matkou a 3 jedinci byli vychováváni pouze otcem. Dva jedinci, v době spáchání své trestné činnosti, byli umístěni ve výchovném ústavu na základě uložené ochranné výchovy, jeden z vzorku zkoumaných jedinců byl vychováván babičkou a jeden jedinec byl na základě ústavní výchovy vychováván v dětském domově. Na základě těchto zjištění bylo potvrzeno, že neúplnost rodiny je významným kriminogenním faktorem v trestné činnosti mládeže, tak, jak jsme jako jeden z hlavních kriminogenních důvodů trestné činnosti mládeže, tuto skutečnost uvedli v teoretické části této práce a to v kapitole nazvané příčiny kriminality mládeže. Pro lepší názornost jsme zpracovali k dané problematice grafické znázornění pomoci grafu č. 15.

Graf č. 15 - vliv rodiny na nezletilé a mladistvé pachatele trestné činnosti

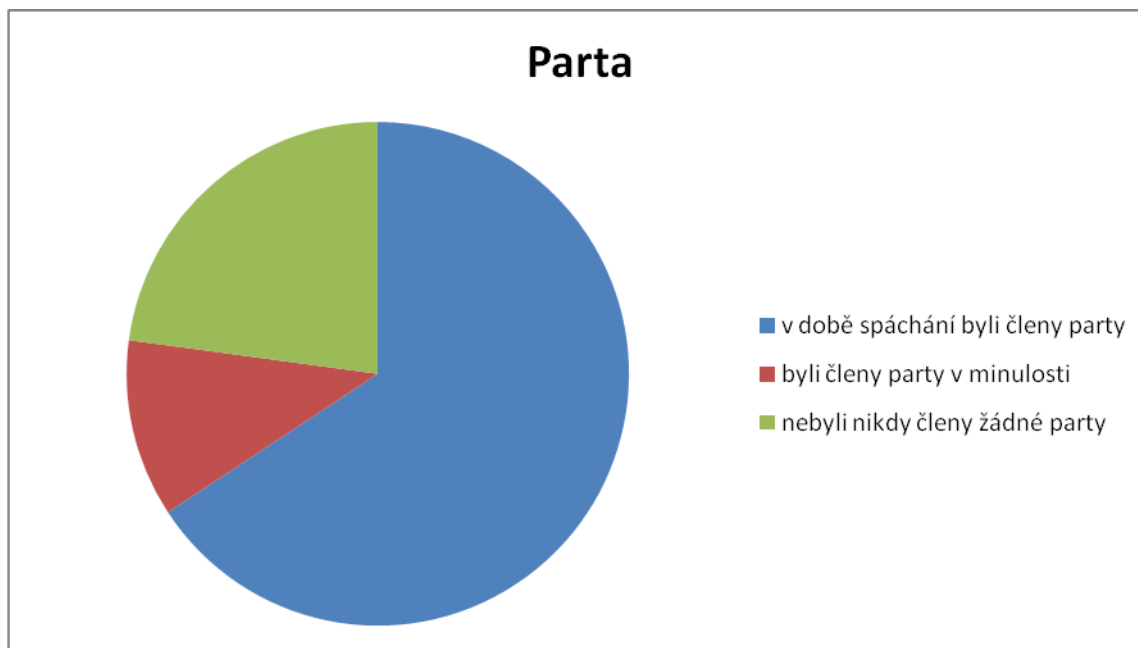
Zdroj: vlastní konstrukce

3.5.4.2 Vliv party na nezletilé a mladistvé pachatele trestné činnosti

Dalším zajímavým zjištěním, které vyplývá z námi prováděného výzkumu popisovaného vzorku je zjištění, že ze zkoumaného vzorku pouze 8 jedinců, tj. **22.8%** uvedlo, že není, ani nikdy nebylo členem žádné party. Oproti tomu celkem 23 jedinců ze zkoumaného vzorku, tj. **65.8%** uvedlo, že v době spáchání své trestné činnosti bylo členem nějaké party, nejčastěji pak **party poloorganizované**, či **party volné**⁴⁸ a 4 jedinci, tj. **11.4%** ze zkoumaného vzorku uvedlo, že členy nějaké party v minulosti bývali. Též k dané problematice jsme pro lepší názornost zpracovali grafické znázornění pomocí grafu č. 16.

⁴⁸ SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie, I. díl*. 1.vyd. Liberec:Technická univerzita v Liberci, s. 50.

Graf č. 16 - vliv party na nezletilé a mladistvé pachatele trestné činnosti

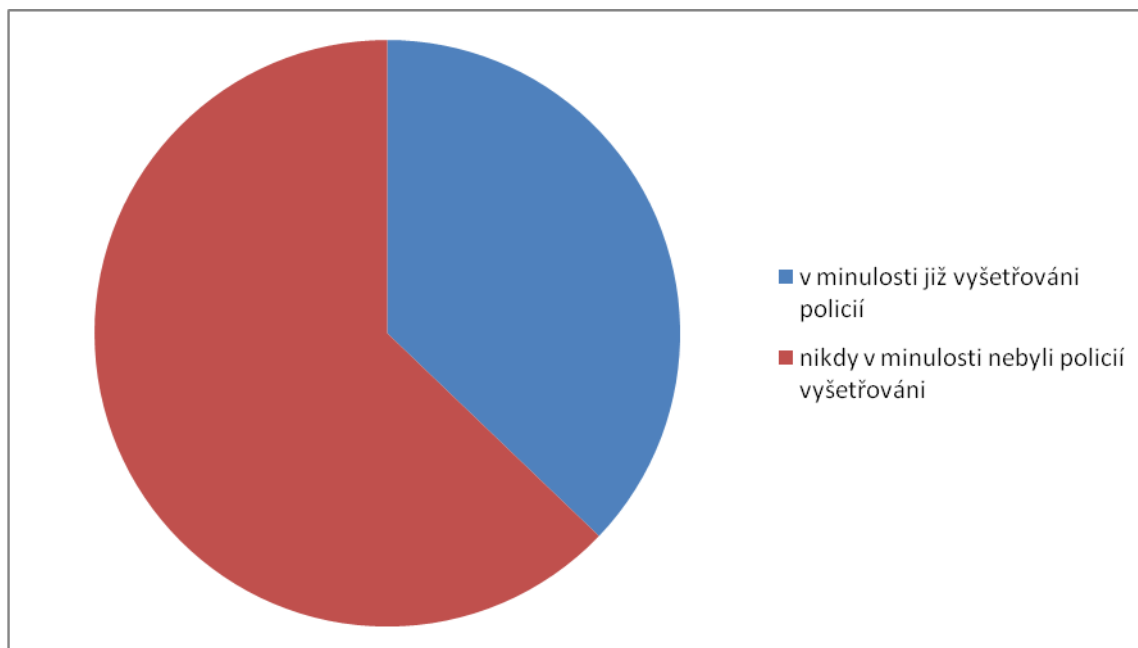

Zdroj: vlastní konstrukce

3.5.4.3 Kriminální minulost nezletilých a mladistvých pachatelů zkoumaného vzorku

V rámci prováděného výzkumu popisovaného vzorku mladistvých a nezletilých osob je dále za zajímavé zjištění, že z celkového počtu popisovaného vzorku jedinců bylo již v minulosti pro stejnou, či obdobnou trestnou činnost vyšetřováno celkem 13 jedinců, tj. **37.1%** z celkového počtu popisovaného vzorku. Z uvedeného počtu těchto 13 jedinců bylo 8 jedinců v době námi prováděného výzkumu vyšetřováno pro spáchanou trestnou činností majetkového charakteru, další 2 jedinci byli v době provádění uvedeného výzkumu vyšetřováni pro provinění a čin jinak trestný loupež podle § 173 tr. zákoníku, 2 jedinci byli vyšetřováni a prověřováni pro provinění a čin jinak trestný řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění podle § 180d) z. č. 140/1960 Sb., trestní zákon a jeden jedinec byl prošetřovaný pro provinění znásilnění podle § 185 tr. zákoníku. Tyto zde uváděné údaje jsou zcela validní, neboť uvedené údaje byly nezávisle ověřeny jak v policejních evidencích, tak v evidencích vedených místně příslušnými odděleními sociálně právní ochrany dětí. Lze tedy uvést, že z námi zkoumaného vzorku jedinců je **37.1%** jedinců recidivujících, tj. jedinců, kteří se trestné činnosti dopustili opakovaně. K dané problematice jsme pro lepší názornost zpracovali grafické znázornění pomoci grafu č. 17.

Graf č. 17 - kriminální minulost nezletilých a mladistvých pachatelů zkoumaného vzorku

Zdroj: vlastní konstrukce

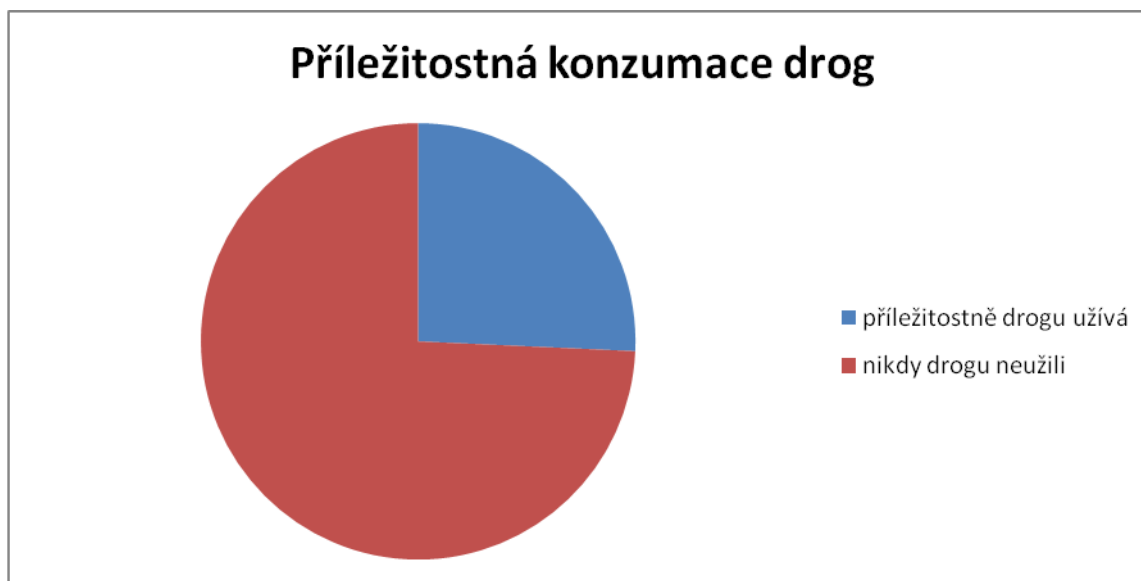
3.5.4.4 Vliv drog na spáchané trestné činnosti

Jako poslední zjištění v rámci námi prováděného výzkumu popisovaného vzorku osob nezletilých a osob mladistvých lze uvést zjištění, že z celkového počtu 35 jedinců 6 jedinců, tj. **17.1%** ze zkoumaného vzorku, uvedlo, že provinění spáchali pod vlivem požitého alkoholu (z toho 3 jedinci, kteří se dopustili provinění výtržnictví podle § 358 tr. zákoníku a do uvedeného počtu je zahrnuta i dívka ze zkoumaného vzorku jedinců, 2 jedinci, kteří se dopustili provinění řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění podle § 180d) z. č. 140/1960 Sb., trestní zákon a jeden jedinec, který se dopustil provinění loupež podle § 173 tr. zákoníku). Žádný z jedinců v rámci námi prováděného výzkumu popisovaného vzorku osob neuvedl, ani nepřiznal, že by svou trestnou činnost spáchal pod vlivem některé z nelegálních drog.

Oproti tomu při provádění výzkumu popisovaného vzorku jedinců z celkového počtu 35 jedinců 9 jedinců, tj. **25.7%** zkoumaného vzorku uvedlo, že jsou příležitostnými konzumenty nelegálních drog, z těchto 9 jedinců bylo 6 mladistvých osob, trestně stíhaných pro provinění krádež, po jednom mladistvém, kteří byli trestně stíháni pro provinění výtržnictví, znásilnění a loupež. Příležitostnou konzumaci nelegální drogy přiznali pouze mladiství provinilci, žádný z nezletilých jedinců nepřiznal, že by kdy nějakou nelegální drogu

konzumoval. K dané problematice jsme pro lepší názornost zpracovali grafické znázornění pomocí grafu č. 18.

Graf č. 18 - konzumace drog mladistvými pachateli ze zkoumaného vzorku

Zdroj: vlastní konstrukce

Závěrem této kapitoly tedy lze uvést, že v rámci námi prováděného výzkumu bylo zjištěno, že z námi zkoumaného vzorku nezletilých a mladistvých provinilců vyrůstalo, v procentuelním vyjádření, **65.7%** jedinců v neúplné rodině. Dále bylo zjištěno, že **65.8%** jedinců z námi zkoumaného vzorku v době spáchání své trestné činnosti bylo členy některé z part, přičemž dalších **11.4%** jedinců z námi zkoumaného vzorku uvedlo, že i oni v minulosti byli členy nějaké party. Dále bylo zjištěno, že **37.1%**, z celkového počtu jedinců popisovaného vzorku, se již v minulosti dopustilo trestné činnosti, a tedy v době námi prováděného výzkumu se jednalo v uvedeném případě o recidivující mladistvé. Též bylo zjištěno, že **17.1%** jedinců ze zkoumaného vzorku uvedlo, že se své trestné činnosti dopustili pod vlivem alkoholu, přičemž **25.7%** jedinců z celkového počtu námi zkoumaného vzorku uvedlo, že jsou příležitostnými konzumenty nelegálních drog. Na základě uvedených zjištění se tedy domníváme, že výchova nezletilých a mladistvých jedinců v neúplné rodině, jakožto i členství nezletilých, či mladistvých k některé z negativních part, jsou výraznými kriminogenními faktory pro možnou trestnou činnost mládeže. S uvedenými zjištěními dále koresponduje i naše zjištění, že z námi zkoumaného vzorku se celých **37.1%** jedinců již v minulosti dopustilo trestné činnosti a tedy se jedná o recidivující mladistvé, či nezletilé pachatele trestné činnosti.

4 Závěr

V rámci námi prováděného výzkumu bylo zjištěno, že nejčastějším druhem kriminální činnosti, páchané mladistvými a nezletilými osobami za sledované období, je majetková trestná činnost a dále bylo zjištěno, že nejčastější pohnutkou, vedoucí mladistvé a nezletilé osoby k páchání trestné činnosti, je skutečnost, že tímto protiprávním jednáním si opatřují prostředky pro uspokojení svých potřeb. Naopak se neprokázalo, že za sledované období má kriminalita mládeže stoupající tendenci a to jak v okrese Jablonec nad Nisou, tak v rámci Libereckého kraje.

V rámci námi prováděného výzkumu však vyvstala i další zajímavá zjištění, přičemž se zejména jednalo o zjištění, že z námi zkoumaného vzorku celkem 35 jedinců, mladších 18 let, procentuelně vyjádřeno, celkem **65.7%** jedinců vyrůstalo v neúplné rodině.

Dále bylo zjištěno, že celkem **65.8%** jedinců, z námi zkoumaného vzorku, v době spáchání své trestné činnosti bylo členy některé z part, přičemž dalších **11.4%** jedinců z námi zkoumaného vzorku uvedlo, že i oni v minulosti byli členy nějaké party, a celkem **37.1%**, z celkového počtu jedinců námi zkoumaného vzorku, se již v minulosti dopustilo trestné činnosti.

Dalších **17.1%** jedinců ze zkoumaného vzorku uvedlo, že se své trestné činnosti dopustilo pod vlivem alkoholu a **25.7%** jedinců z námi zkoumaného vzorku uvedlo, že jsou příležitostnými konzumenty nelegálních drog.

Námi provedeným výzkumem tak bylo zjištěno, že výchova nezletilých a mladistvých jedinců v neúplné rodině, jakožto i členství nezletilých, či mladistvých v partě a dále skutečnost již předchozího spáchání protiprávního jednání, jsou výraznými kriminogenními faktory pro možnou trestnou činnost mládeže.

5 Seznam použitých zdrojů

ČÍTRKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 1. vyd. Plzeň:Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004. ISBN 80-86473-86-4

ČÍTRKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 3. vyd. Praha:Portál 2000. ISBN 80-7178-475-3

CHMELÍK, J. *Vyšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: MV ČR, sekce personální práce a vzdělávání, 1995. ISBN neuvedeno

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha:Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha:Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X

PEŠATOVÁ, I. *Vybrané kapitoly z etopedie*. 2. upravené vyd. Liberec: Vysokoškolský podnik s.r.o. Liberec, 2006. ISBN 80-7372-087-6

SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie, I. díl*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 80-7083-494-3

ŠVINGALOVÁ, D. *Kapitoly z psychologie II. Díl – Psychologie osobnosti*. 2. upravené vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-043-4

TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*. 1. vyd. Praha:Portál s.r.o., 2001. ISBN 80-7178-503-2

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha:Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I : dětství a dospívání*. 1. Vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie, Dětství, dospělost, stáří..* 1. vyd. Praha:Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika - vychovatelství*. 1. vyd. Liberec: Vysokoškolský podnik s.r.o. Liberec, 2008. ISBN 978-80-7372-306-4

Zákony

Úplné znění, trestní zákoník, trestní řád. 1. vyd. Ostrava:Sagit a.s., 2009. ISBN 978-80-7208-736-5

MAYEROVÁ, Z., ŠŤOVIČEK, J. *Zákon o rodině s komentářem : zákon č. 94/1963 Sb.* 1. vyd. Praha : Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-84-1

PLECITÝ, Vladimír, KOCOUREK, Jiří. *Občanský zákoník.* 3. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7317-034-5

ŠÁMAL, P., et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, komentář.* 1.vyd. Praha:C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-829-0

Elektronické zdroje

Český statistický úřad, Liberec. Liberecký kraj, charakteristika okresu Jablonec nad Nisou [online]. [Citováno 17.3.2010]. Aktualizováno 17.3.2010. Dostupné z: http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_jn

Český statistický úřad, Liberec. Liberecký kraj, charakteristika kraje [online]. [Citováno 16.3.2010]. Aktualizováno 15.3.2010. Dostupné z: http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje)

Seznam Slovník. Česko-německý slovník. [citováno 13.4.2010]. Aktualizováno 13.4.2010. Dostupné z : <http://slovník.seznam.cz/>